N. 771

PRÆFATIO.

QVI argumentum aliquod persuadere contendunt, in eo elaborare solent; ut illud honestum, utile, jucundum, effectu facile, atque adeò, quantum possunt dicendo consequi, necessarium esse demonstrent. Mihi verò pios Reges & Principes verè Christianos ad unius fœderis contra Antichristianum regnum adhortanti, supervacaneus iste labor esse videtur. Si enim ostendero Dominum Deúmq; nostrum, tantò ante tempore Ioannis Apostoli, Euangelistæ, atque Prophetæ operâ, per Spiritum sanctum, verbúmque suum eam rationem præfiniisse, Ecclesiæ suæ ab Antichristi tyrannide liberandæ, & istius Antichristiani regni excindendi; apud illos pro sua pietate, ea omnia præstitero, in quibus persuadendis homines dicendi periti, solent plurimum operæ collocare.

Sic enim Prophetæ: Dominus locutus est: fileat omnis caro. *Item:* Loquere Domine: Audit servus tuus: *Item, ista fœderis divini conceptio est:* Loquatur tibi Dominus: Nos autem faciemus quæcunque præceperit tibi, & annunciaris nobis.

Atqui divinum oraculum ita perspicuum, verbisque tam apertis, & significantibus expressum; ut dubitationi nullus relinquatur locus. Ejus autem ista verba sunt: Decem cornua Belluæ, quæ vidisti, Reges sunt decem, qui nondum regnare cœperunt. Incipient autem regnare tanquam Reges, sicut & Bellua. *Est autem Scripturæ familiare, per cornu, vim, robur, & potestatem significare, de qua superbiunt homines, & in alios contumelioſi sunt, taurorum more. Vnde illud:* Nolite exaltare

cornu. *Itaque subjungit Spiritus sanctus:* Iis idem consilium est, ut suam commodent potestatem atque authoritatem Belluæ. *Quamvis enim Bellua ista Romana triplici insignis corona, ut Regem se Regum glorietur, & cum Sathana Christum Dominum tentante, affirmet, sua esse Regna mundi, & ea quibus placet, donare; ægrè tamen nec nisi frequentibus fulminationum suarum anathematis potuit obtinere: & serpentis Æsopi imitatione, sensim in eorum subiit potestatem, atque precariò: ut inductus in illam, suam jam faceret; ut & eos postea, ex sua sede deturbarit, atque ad sua jussa mandatáque adegerit: tantúmque valuit minis & terrore sui fulminis; ut vel invitos cum Christo Domino, ejúsque regno commiserit:* Iidem, *inquit*, pugnabunt cum Agno. Agnus autem vincet eos. *Quæ verba victoriam Christi Domini per verbum, Spiritúmque suum, demonstrant potissimum: sed qua victoria ipsis cedit ad salutem: Antichristo vero ad majus exitium.* Agnus, *ait*, vincet eos. *Nam altero post versu docemur Reges & Principes Christianos, vi Spiritus sancti verbique conversos in meliorem mentem, & indignitate rei, culpaque suæ perculsos, furorem pristinum in ipsum, ab Ecclesiæ persecutione, conversuros Antichristum. In quo quid est quod diutius immorer; cùm res ipsa indicet, eos qui miserrime illius servierant impietati, atque immanitati; nunc veritate Euangelii gratia Dei cognita, tantò acerbiores atque infestiores huic esse Antichristo? Sic enim subjungit Spiritus sanctus:* Decem cornua, quæ vidisti in Bellua, sunt ii qui odio persequentur Meretricem, qui desolatam reddent eam, atque spoliatam: qui carnem ejus vorabunt, & igne cremabunt. *Ac ne forte quisquam putet, istud tantum odium ab humana esse indignatione excitatum, aut hanc ultionem expetendam hominum consiliis, atque prudentia; causa tanta exacerbationis odiique tanti declara-*

tur

tur unde sit. Nam Deus, *inquit*, inspirabit in eorum corda, ut faciant quod ipsi placet: *Atque etiam ratio divinæ ultionis judiciique prædicitur:* Vnáque sint inter ipsos voluntate, donec verba Dei impleantur.

Cùm igitur de verbo mandatóque Dei constet: ut pii Reges ac Principes, quos ipse ab Antichristi exitio atque servitute eripuit; una sint inter se voluntate: & singulis in eam rem, hanc voluntatem jamdudum inspirarit; quid obstet quò minus una confœderationis societate, quasi manibus junctis, & velut phalange facta in Antichristum insurgant: ut faciant quod Domino Deóque suo Servatori, Christóque Domino placitum est: ut sicut communibus odiis, sic armis communibus Meretricem istam purpuratam persequantur? Nihil est igitur quod Principes pios, satis ipsos pro sua pietate cupidos exercendæ ultionis Domini, Ecclesiæque liberandæ è dira servitute in qua miserrime tabescit; pluribus verbis exhorter. Quid enim honestius, quàm Domino Deoque suo parere? quid ipsis gloriosiùs coram Deo Ecclesiáque ejus, quàm Christo Domino adversus destinatum & Capitalem suum perduellem depugnanti, velut auxiliatricem præbere manum; & in pulcherrimæ victoriæ laudem, triumphíque gloriosissimi decus, societatémque venire? Quid jucundius, quàm in Christi Domini injuriis suas ulcisci: & ita persequi, ut nullæ relinquantur ejus tyrannidis reliquiæ? Quid cum ipsis, tum Ecclesiæ Dei utilius, quàm immanem & omni furore insanientem Pappam, qui tot jam per annos, vel secula potius, quò suum regnum, dejecto Christi Domini sceptro verbóque ejus, stabiliat; non desinit Europam totam, funestissimis bellis, sanguinéque miscere: & qui nunc ut ipsos evertat: nihil non molitur; & omnem (ut aiunt) movet lapidem? quid inquam, tum gloriosius, tum utilius, quàm auspice Spiritu sancto, Imperatore Christo Domino, disperdere, & to-

tum impium Regnum funditus evertere?

Sed & Spiritus sanctus, uberiora multò promittit hujus Sacrosanctæ confœderationis præmia: nimirum ut cum piis Regibus & Principibus cor unum, unámque voluntatem dederit; exequantur quod ipsi placet. Quid autem magis placet Domino; quàm ut servatam ab Antichristo Ecclesiam, Regnúmque suum; beato condant ordine, tantáque fœlicitate, quantam per Esaiam, Hezechielem, & hanc Ioannis Euangelistæ prophetiam futuram repromittit? Hujus igitur profligandi Antichristi hic finis est, hujus Sacrosanctæ confœderationis, quam Dominus inter pios Reges conciliatam vult, hoc consilium; ut eos quasi in specula collocet Ecclesiæ; ut ne quà Sathan irrepat, qui doctrinæ simplicitatem corrumpat, ut adversus impuritatem morum, Ecclesiam bono componant contineántque ordine: ut salvum & efficax sit Euangelii ministerium, & apud Ecclesiam honorificum: breviter ut adversus omnes externos motus, tuta sit Ecclesia Dei. Ejusmodi verò instituant sui ordinis consilium; cujus authoritate, domestica inter ipsos pax sanciatur, & siquid suborietur ustiam dissidii, ipsorum interventu ab ipso ortu comprimatur: ut, inquam, hujus ipsorum consilii majestate, nihil moliri possint hostes Ecclesiæ, quod non ipsi extinguant, priusquam foras efferri, & tempore exardescere possit.

Quod certè pro iis opibus quas illis Dominus Deúsque noster velut in manus tradidit, si paulùm modò admiti velint; facile factu est, & ad omnia subita rerum, copias descriptas, paratásque commodis regionibus habere equitum ad XV. millia: legionum verò firmissimarum ad XL. millia: instructas omni bellico apparatu: quibus etiam nervus belli, quæ pecunia dicitur, defutura non sit à Domino: sicuti pluribus à nobis deinceps dicetur. Hoc igitur piorum Regum & Principum consilium; is Senatus verè fuerit,

quem

quem imaginabatur Cyneas, Pyrrhi legatus, qualemque visum esse sibi dicebat Romanum Senatum. Hic, inquam, Senatus is fuerit, quem ætate mundi prima fuisse ex heroibus, & Diis similimis hominibus describit Plato: qui erit bonis Ecclesiæ rebus, firmum præsidium: ne quid turbetur: afflictis, humano generi tutissimum perfugium: ad quem, inquam, Senatum vota Ecclesiarum perferentur, & de cujus sententia, omnia in Ecclesiis prius agitata ex verbo Dei decidentur atque componentur. In quo ea una nascetur inter Reges & Principes æmulatio; quis sapientia, consiliisque suis plurimum ad Christi Domini Regnum conferet utilitatis: quis copias suas præstabit, robore disciplináque instructissimas: quis Ecclesias suæ fidei à Domino commissas optimo more & institutis Apostolicis, de communi sententia constitutas, purissimas conservabit. Hæc igitur illa Domini Deíque nostri voluntas est, hoc placitum, quod à piis Regibus atque Principibus effici vult hac voluntatum unitate: ut illis videndum superst unum; qua is Senatus maxime ratione, & quibus legibus constituendus sit, ad communem facultatem atque inter eos concordiam adstringendam: ne, quod suo malo sensit quondam Germania arte Pappali; dum publicæ consultum volunt concordiæ; ipsi inter se committantur. Sed istam curam atque solicitudinem ipsorum relinquo sapientiæ.

Ad institutum sermonem revertar: dicámque hanc Sacrosanctam inter pios Reges & Principes confœderationem ipsis effectu perfacilem. Promittit enim Dominus se illis daturum cor unum & volũtatem unam, faciendi quod ipsi placitum est. Itaq; obsecũdent modò Spiritui sancto, nec à se repellant, extinguántve; prona sunt ad Antichristi exitium omnia, & ad beatissimam Ecclesiæ reparationem. Sunt ipsis quidem à Domino Deóque nostro opes amplissimæ: sed si Dei voluntati obsequentur, magnis eas auxe-

rit

rit incrementis. Dominus enim hac eadem Revelatione promittit se Ministerii vocationem extraordinariam cœlitus suscitaturum, ut prædicetur omni lingua, genti, populo, & suis tandem malis eruditos homines concessuros in Templum suum, quod populis apertum iri promittitur. Sed certe hujus Sacrosanctæ confœderationis fiduciâ, boni, & quibus Spiritu sancto revelante, aperti oculi fuerint, animum resument, & capita sua attollent : illius verò terrore, mali cum sua Papistica inquisitione, in rerum suarum desperationem inducti, omnem suum furorem remittent, & ut iniquæ sortis aselli, aures demittent. Quò fiet ut nihil movere possint; quin vicini Reges certiores fiant oportune, & suis copiis, quas ad manum, paratásque habebunt; etiam domi in ipso conatu opprimere & disjicere possint.

Denique sic illos in animum suum inducere oportet: quemadmodum ab orbe condito Christus Dominus hostem magis destinatum præcipuúmque habuit neminem, quàm Antichristum: non Pharaonem, non Nabuchodnozor, non Sennacherib, non Antiochum. Quid enim magis hostile Christo, quàm qui Antichristus est? Sed & illi singulares homines fuerunt; hoc nomen & ista Bellua sedis est, & continuata per improbissimum quemque seriei nuncupatio : sed cujus quæso impietatis? Ejus quæ hominum perditione gaudet: quæ doctrinam Euangelii corrupit in hominum perniciem suis veneficiis: quæ idolum illud vastans & perdens induxit in Ecclesiam. Quamobrem ita pios Reges & Principes habere oportet: Dominum Deum nostrum, Christúmque Seruatorem, brachium divinæ suæ potentiæ exerturum ad horribilis ejus Belluæ mactationem, & ad supplicia tantò grævius expetenda, quantò superbius consurrexerit in Christum, & insolentiùs in illius thronum invaserit.

Itaque hoc unum ab illis in tot in suo sanguine beneficiorum

eiorum acceptorum, tantorúmque meritorum, quibus ipſos decoravit, recognitionem; poſtulat; ut ſui ſe judicii velut δορυφόρους *præbeant, non quidem otioſos, ſed quò aliquas illis partes relinquat in agendo, & ad ultionem attenti ſuorum promiſſorum fidem expectent, & adjuvent. Nam quòd Principibus Iſraël populóque Dei per Moſen dixit Dominus, quod adverſus Sennacherib, quòd contra Idumæos & Madianitas promiſit; id ipſi fide eadem præſtolentur, ac ſtudio precibúſque proſequantur. Sic autem ait: Nolite timere: fortes eſtote: & videte ſalutem Domini, quam faciet hodie. Nam Ægyptios quos vidiſtis hodie, nunquam videbitis. Dominus pugnabit pro vobis: vos autem quieſcetis. Nec tamen eam à piis Regibus & Principibus operam exigit; quòd in hac Bellua immolanda eorum operâ egeat, qui eſt omnipotens: ſed ſicut Hierichuntis mœnia, ſua unius potentia Dominus proſtravit: ſed non aliter quàm ad clamorem populi armis ſuccincti ſuis: ita Principem locum aſſumit ſibi Chriſtus Dominus in perduellis ſui excidio: ſed ad quod vult Principum piorúmque voces precéſque & arma accedere: & ne longinquius exemplum ſumam; ſicut ſuperbam iſtam Hiſpani Regis claſſem, id eſt, robur Antichriſti disjecit, afflixit, impegit, & in profundum maris ſubmerſit ſpectantibus, nec tamen otioſis Anglis, ſed fortiter pugnantibus; ita ipſi comparent ſe alacri fide, & animo forti ad hanc Sacroſanctam confœderationem: cujus opera placet Domino impuram iſtam Meretricem Romanam bello perſequi, igne cremare, atque uſtulare: donec conſumatur, & cum tota ſede, ſuóque collegio ac imagine ſua in nihilum redigatur.*

Quo magis decet Sereniſſimam Reginam, quò plura accepit à Domino benignitatis ornamenta, & hanc nuper victoriarum ſuarum de Antichriſto teſſeram; authoritatem ſui nominis ad cæteros Reges, qua plurimum valet, afferre,

rit incrementis. Dominus enim hac eadem Revelatione promittit se Ministerii vocationem extraordinariam cœlitus suscitaturum, ut prædicetur omni linguæ, genti, populo, & suis tandem malis eruditos homines concessuros in Templum suum, quod populis apertum iri promittitur. Sed certe hujus Sacrosanctæ confœderationis fiduciâ, boni, & quibus Spiritu sancto revelante, aperti oculi fuerint, animum resument, & capita sua attollent : illius verò terrore, mali cum sua Papistica inquisitione, in rerum suarum desperationem inducti, omnem suum furorem remittent, & ut iniquæ sortis aselli, aures demittent. Quò fiet ut nihil movere possint ; quin vicini Reges certiores fiant oportune, & suis copiis, quas ad manum, paratásque habebunt ; etiam domi in ipso conatu opprimere & disjicere possint.

Denique sic illos in animum suum inducere oportet : quemadmodum ab orbe condito Christus Dominus hostem magis destinatum præcipuúmque habuit neminem, quàm Antichristum : non Pharaonem, non Nabuchodnozor, non Sennacherib, non Antiochum. Quid enim magis hostile Christo, quàm qui Antichristus est ? Sed & illi singulares homines fuerunt ; hoc nomen & ista Bellua sedis est, & continuata per improbissimum quemque seriei nuncupatio : sed cujus quæso impietatis ? Ejus quæ hominum perditione gaudet : quæ doctrinam Euangelii corrupit in hominum perniciem suis veneficiis : quæ idolum illud vastans & perdens induxit in Ecclesiam. Quamobrem ita pios Reges & Principes habere oportet : Dominum Deum nostrum, Christúmque Seruatorem, brachium divinæ suæ potentiæ exerturum ad horribilis ejus Belluæ mactationem, & ad supplicia tantò gravius expetenda, quantò superbius consurrexerit in Christum, & insolentiùs in illius thronum invaserit.

Itaque hoc unum ab illis in tot in suo sanguine beneficiorum

ciorum acceptorum, tantorúmque meritorum, quibus ipſos decoravit, recognitionem; poſtulat; ut ſui ſe judicii velut δορυφόρους *præbeant, non quidem otioſos, ſed quò aliquas illis partes relinquat in agendo, & ad ultionem attenti ſuorum promiſſorum fidem expectent, & adjuvent. Nam quòd Principibus Iſrael populóque Dei per Moſen dixit Dominus, quod adverſus Sennacherib, quòd contra Idumæos & Madianitas promiſit; id ipſi fide eadem præſtolentur, ac ſtudio precibúſque proſequantur. Sic autem ait: Nolite timere: fortes eſtote: & videte ſalutem Domini, quam faciet hodie. Nam Ægyptios quos vidiſtis hodie, nunquam videbitis. Dominus pugnabit pro vobis: vos autem quieſcetis. Nec tamen eam à piis Regibus & Principibus operam exigit; quòd in hac Bellua immolanda eorum operâ egeat, qui eſt omnipotens: ſed ſicut Hierichuntis mœnia, ſua unius potentia Dominus proſtravit: ſed non aliter quàm ad clamorem populi armis ſuccincti ſuis: ita Principem locum aſſumit ſibi Chriſtus Dominus in perduellis ſui excidio: ſed ad quod vult Principum piorúmque voces precéſque & arma accedere: & ne longinquius exemplum ſumam; ſicut ſuperbam iſtam Hiſpani Regis claſſem, id eſt, robur Antichriſti disjecit, afflixit, impegit, & in profundum maris ſubmerſit ſpectantibus, nec tamen otioſis Anglis, ſed fortiter pugnantibus; ita ipſi comparent ſe alacri fide, & animo forti ad hanc Sacroſanctam confœderationem: cujus opera placet Domino impuram iſtam Meretricem Romanam bello perſequi, igne cremare, atque uſtulare: donec conſumatur, & cum tota ſede, ſuóque collegio ac imagine ſua in nihilum redigatur.*

Quo magis decet Sereniſſimam Reginam, quò plura accepit à Domino benignitatis ornamenta, & hanc nuper victoriarum ſuarum de Antichriſto teſſeram; authoritatem ſui nominis ad cæteros Reges, qua plurimum valet, afferre,

afferre, & ultro instare, ut ad opus Domini quàm primùm se accingant: nec efficere cunctatione sua; ut traditam sibi à Deo victoriam evertat: sed ejus est pietatis instare debellatæ à Christo Domino hostium superbiæ, ut jam quò se vertant nesciant. Quid autem illam remorari possit flagrantibus sua sponte piorum Regum & Principum animis in Antichristi ejúsque Regni exitium, & incumbentibus in suarum injuriarum ultionem, atque excitatis tantorum bonorum, quæ à Domino Ecclesiæ proponuntur, expectatione? An ulla fuerit ab Serenissimo fortissimóque Navarræ Rege *remoratio, qui se solus invicto depromptóque animo, ceu molem, furenti Antichristo, & totius ejus Regni torrentibus opposuit, & quartum jam annum ab Ecclesia fortissime propulsat? qui sicut infracta fide Spiritui sancto excidium Regni Antichristiani molienti, placidum se permisit; ita eventum promissionum ejus pacato animo expectat, & à tot jam annis Principes ad hoc Sacrosanctum fœdus invitat, & ad auxilium inclamat? Cui si jus successionis in Galliarum Regnum suo tempore obtinendum, cum volet Dominus, confirmatum fuerit, & regnum suum Navarræ hac rerum oportunitate extorserit ab Antichristo Hispanóque Rege; quantum quæso virium Ecclesiæ Dei & sacræ Principum confœderationi accesserit, & Antichristo decesserit?*

Quod ad Serenissimum Scotiæ Regem *attinet, ullánè poterit ab illo interponi mora, addito ad pietatis ejus studium, & animi magnitudinem, authoritatis tuæ pondere: quam materna colit reverentia? Sed & tanta ingenii, animíque sui ornamenta ubi magis proferre possit; quam in tot Regum & Principum Sacrosancto Senatu? & ubi pulchrior, & latior campus offerri possit, ubi virtus & animi magnitudo expatietur; quàm in his quas Dominus proponit victoriis, & sub eo piorum Principum imperio quod Dominus promovet?*

Qua

Qua eadem & fiducia Sereniſſima Regina eſſe debet, de Sereniſſimo Daniæ Rege: *vel quod eam Matris loco reveretur, vel quod ſpirant adhuc Optimi Principis Patris ejus in filii corde, & Sereniſſimæ matris conſilia: quibus hoc ipſum quod urgeo opus Domini, Deo propitio effeciſſet; ſi ei viſum eſſet aliquot menſes ejus vitæ producere, nec ei reditum in cœlum peccata noſtra maturaſſent. Quo enim ſpectabat conventus ille à Germanis Principibus impetratus Hamburgi?*

Idem polliceri poſſumus de Sereniſſimi Sueciæ, Gottiæque Regis *pietate: vel quod ejus plurimum intereſt ob domeſticos vicinóſque motus, vel externos à Moſcovitis: Quorum irruptioni cùm ſit oportunus; & affirmet Dominus eas barbaras Gentes, ceu cicadas, per terras effuſum iri; & jam ſolitudinibus, Boryſtenéque fluminibus agrè teneantur; cui dubium quin ei Regi ſit optatiſſimũ immaniſſimam fœdiſſimámq; gentem, vel terrore oblato tantæ potentiæ, quantam comparat Dominus è piis Regibus & Principibus, comprimere: vel oppoſitis tantis exercitibus latè profligare: prolatis etiam in Orientem Chriſtianæ, cùm volet Dominus, fidei finibus?*

Nam quid de illuſtriſſimis potentiſſimíſque Germaniæ Principibus *dicam; qui cum & ipſi intus à Papiſticis & ipſis potentibus Principibus obſideantur: & à cæteris exteris Regibus inſtigentur, & à Pappa per furoris ſui flabella Ieſuitas: foris autem à Turcis, Moſcovitis, Procopitíſque Tartaris obſideantur; qui ſuum commodum expectent; præſertim in tanta Imperii ſeneſcentis, vel potius tabeſcentis debilitate; optabilius poſſit obtingere; quàm ut communibus tot piorum Regum opibus, copiíſque tantum diſcrimen à ſe propellant? Quorum votis optatiſſimis, ſi Sereniſſima Regina authoritatem ſuam adjunxerit; mihi minime dubium videtur; quin tantũ bonum velut cœlitus oblatum, demiſſũmq; expaſſis palmis excipiant.*

Et profecto unum istud triste de Cœna Domini dissidium, tantam hactenus Ecclesiæ liberationem & fœlicitatem invidit, & à nobis removit: Sed cùm illustrissimus Saxoniæ Dux, *& Imperii Elector, statuerit, istam controversiam potius inter doctos privatis odiis, & criminationibus versari & agitari; quam esse ab rei natura inter Ecclesias profectam; optimam certè sapientissimámque rationem secutus est: ut peregrinis & inauditis, de Cœna Domini dogmatis exclusis; apud Ecclesias ea sententia reciperetur; quæ extat verbo Dei aperta, & est* ἀναλογικὸς *expressa tota Scriptura: scilicet, Sacramentum Cœnæ. Sacramentum esse veræ communionis nostræ in corpore & sanguine Domini, ad remissionem peccatorum nostrorum, vitæque æternæ participationem. Quo, inquam, in Sacramento is explicat omnes suas cũ humanæ, tum divinæ naturæ opes, & facit in se majoribus augmentis crescere. Hanc fidem, cum omnes per orbem Christianum teneant Ecclesiæ; cum una hæc doctrina per Ecclesias fide credatur, prædicationéque verbi resonet; sapientissimus Princeps singulari Ecclesiæ bono & communis concordiæ, hanc jam inde ab Apostolis ad annum octingesimum celebratam creditámque doctrinam, unam suis in Ecclesiis ditionibúsq; prædicari jussit. Qua de re hoc loco pluribus supersedebo; quòd sub hujusce tractatus finem, rationem tradidi, qua magna Ecclesiæ ædificatione hoc triste dissidium etiam inter ipsos doctores, sopiri componíque possit.*

Cùm autem Princeps illustrissimus piè sapientérque judicarit; hoc Christi Domini corpus mysticum, quod est Ecclesia, quod & ab Antichristo in Regina Seremissima, fortissimóque Navarræ Rege impetitur nonne simul judicat eam Antichristi violentiam, totius hujus divini corporis membris esse propulsandam? ut cum omnium Principum & Ecclesiarum, una fides, & unus sit Spiritus, communi

omnium

omnium membrorum contentione, commune periculum esse repellendum?

Quin & clarissimorum Saxoniæ Principum Vinariæ Ducum *eadem sit sententia, cui possit esse dubium? Nam cum in domo Paterna unà pene cum illis & nata, & alta, educatáque sit Ecclesia; num illis esse debet Ecclesiæ salus charissima? Propter quam quidquid istud est ab illis acceptum incommodi, si bono pacis id Domino sponte sua largientur: qui solus sua providentia Regna transfert, & ut expedire suis novit, ea donat; suæ plurimum tranquillitati atque fœlicitati consuluerint. Dominus enim Deus noster cum summe bonus, justus, & misericors sit; vel potius summa & essentialis bonitas, justitia, & erga filios in Christo Domino suos ipsa misericordia; decet eos non æquo solum animo ac forti, quæ ab eo accidunt incommoda ferre: sed etiam grato gratias agere, expectatione tantæ gloriæ, quæ nos propediem manet. Sed nec promissa Dei unquam frustranea sunt: nisi quòd fit rebellione nostra; ut in longinquum sæpe tempus differantur. Quin & in animum suum sic inducere debent: non esse unicum Domino temporalium bonorum beneficionis genus. Verum ut instituti sermonis fine nostra se teneat oratio; sperare licet hujus sacræ confœderationis operâ, & hac rerum, quas Dominus molitur conversione, de omnium Regum ac Principum bonorúmque sententia pulcherrimam præbitum iri fabulatem, hujus jacturæ grandi fœnore compensandæ.*

Clarissimi vero Principis Anhaltini *sapientia & virtus nihil nos de ipsius summa pietate sentire patitur, quàm quod cum ad Dei gloriam, & Ecclesiæ salutem, tum ad Germaniæ decus & securitatem pertinet: Qui unus cæteris Principibus exemplo potest esse; una cura atque solicitudine, totam Ecclesiam complectendi: ne dum unam corporis partem curant, & ei consultum volunt, & reliquas negligunt; totam perditum eant, quæ non potest nisi in uni-*

versitate atque unitate servari. Nam quantopere semper is Princeps studiosus pacis Ecclesiæ fuerit; res ipsa testatur: ut ei si creditum fuisset, jamdudum in hanc confœderationis societatem Principes coivissent: & confusis hostibus floreret per Europam Ecclesia.

Nec plus erit operæ in adducendis in eam sententiã Illustrissimus Principibus Marchionibus Brandeburgensibus, *Ducibusve* Brunsduicensibus, Luneburgensi, Megelburgensi: *quibus addo & clarissimum reverendissimúmq; Principem* Ioachimum Fridericum Marchionem *Brandeburgensem, Magdeburgensem Archiepiscopum, Germaniæ Primatem: quibus quàm jucunda futura sit ista confœderatio, fidem facit eorum in Deum Patriámque pietas, pro qua tot adversus Turcas Majores eorum pericula subierunt; quam hujus confœderationis beneficio non modo salvam ab omni domestico molimine, & externo Turcarum externarúmq; & barbararum Gentium impetu fore vident; sed etiam ipsis Turcis metuendam.*

Nam quod ad Illustrissimum Principem Ducem Luneburgensem; *si quemadmodum summopere cupiebamus omnes, & ipse optabat; hanc operam Deo Ecclesiæque navare potuisset, & auxiliaribus Germanorum & Helvetiorum copiis præfuisset; hodie beati viveremus. Ejus enim authoritas & suos continuisset, & nostris majorem fiduciam fecisset: cujus utriusque rei suspicione in ista mala deventum est, & pulcherrima expeditio pene frustra tentata.*

Sed ad Renum propius accedo, quis enim finis tota Germania Pomeraniave *per Principes singulos discurrenti? Ecquis autem fuerit suscipiendus labor in ista confœderatione probanda Illustrissimis* Principibus Hessiæ Lantgraviis, *Comitibus Casselnbogen,* Wilielmo, Georgio, *cæterisque fratribus? quorum Parens optimus simul & fortissimus Princeps pro Ecclesiæ Dei salute, sed immaturis*

adhuc

adhuc rebus, nec dum ad ſuam periodum devolutis, cum datum adhuc eſſet Belluæ Romanæ vincere ſanctos; ſæpius tamen vitæ ſtatúſq; ſui amittendi periculum adire non recuſavit: & pene ſolus è Germaniæ Principibus, laborantibus noſtris Eccleſiis rebus pene perditis, eas equite, milite, pecuniáque ſua, vel aliunde mutuò ſumta, adjuvit, & opportuniſſimum auxilium tulit. Inprimis autem Illuſtriſſimi Principis Wilielmi *ſtudium Eccleſiæ juvandæ, operáque in ſolicitandis Principibus nunquam defuit.*

Quid de Illuſtriſſimis ſummóq; ſplendore florentiſſimis Principibus dicam Palatinis Comitibus: *altero Elector, altero Electoratus adminiſtratore* Caſſimiro Bavariæ Ducibus: *quorum ille avitæ memor & æmulus magnanimitatis, nihil invidiam veritus, ab eo acceptã traditámq; veram de Cœna Domini ſententiam amplexatus, atq; profeſſus eſt: eam judicans eſſe veriſſimam, quæ cum Scripturæ analogia, & perpetua Patrum jam inde ab Apoſtolis continuata omnium Eccleſiæ ætatum ſerie congrueret. Itaque hac illius principis acceſſione, quanta ſit & Principum, & Eccleſiarum in hanc partem inclinatio facta videmus, Deóque Optimo Maximo ſupplices, & adorabundi gratias agimus: eidem Principi ſumma bonáq; omnia ominantes atque ſupplicantes. Nam quod ad alterum, eum ſemper eſſe ſibi natum Domino Deóq; ſuo gratias aget Eccleſia: & ei proſperæ fauſtáq; omnia pro ejus amplitudine ſupplicabit: qui Opt. Patris mandato in hanc Antichriſtiani regni dimicationem inductus, nullum vitæ, capitis, fortunarumque ſuarum periculum pro ejus ſalute recuſavit: ſed & Eccleſiæ Dei grata animi memoria, agnoſcunt ſe, quicquid gratiæ, auxilíiq; aliunde nactæ ſunt, ejus potiſſimum commendatione atque authoritate eſſe conſecutas: & ejus præſertim operâ hanc ſanctam confœderationem ſperant atq; cõfidunt de omnium Germaniæ Principum ſententia, primo quoque die inſtituendam.*

Ad

Ad quam si Illustrissimorũ Wirtembergensium Ducum, Comitúmque Montbelgardensium *authoritas accesserit; quantam materiam prabuerit nobis Dominus prædicãda sua benignitatis? Nec enim dubitemus impletũ iri à Domino, quod ad eã promittit; & certè impleri necesse est: ut det universis habere cor unum, unámq; voluntatem faciendi quod ipsi placitum est. Quod certè effectum fuerit, si in unitatis fidei symbolum, cum Christo Domino, & inter nos consenserimus: quod est sacra Domini Cœna. In qua concilianda tametsi perfacilem, & perspicuam rationem hoc tractatu protuli: hoc tamen in præsentia dixero: quod cum ista discrepantia, non sit Ecclesiarum, quæ omnes una fidei confessione agnoscunt Cœnam Domini esse Sacramentum, sua in ejus corpore unitatis per veram carnis & sanguinis ipsius participationem; ad divinæ ejus naturæ communionem: cujus nos ipse in hoc maximè Sacramento, magis ac magis facit participes; ut ceu ejus membra Spiritus sancti augmentis crescamus ad mutuam charitatem. Hæc omnium orbe toto Christiano Ecclesiarum fides; hæc Sacrosancta veritas, pro qua tot adversus Antichristum decertant Ecclesiæ: in qua discrepantia nulla: sed istud dissidium cum à doctis suscitatum, & ab iisdem instigatum, tantùm invaluerit; accidisse perincommodè video quòd hæc apud eos Principes, inter illos ipsos controversia sit agitata, per quos potissimum exarserat: sed certè res est dijudicata perfacilis. Nam removeantur modò ab Ecclesia* διδασκαλίαι, *de quibus ea nihil ullo unquam tempore subodorata est, & quæ fidei fundamenta convellunt; necesse est elucere veritatem, & contrariam omnem sententiam everti, summa ipsarum Ecclesiarum concordia. Quod quantopere salutis communis causa interfit, & sit ad hanc confœderationem de omnium Principum sententia, efficiendam accommodatum; iidem Illustrissimi Principes satis intelligunt: sed & suæ securitatis causa: quam vident, &*

sæpius

sæpius experti sunt vicinos Principes potentissimos, oculos ambitionis sua in Sueviam, ipsorúmque ditionem semel adjectos, nusquam dimovisse: ut hujus confœderationis operâ salvi sint, nec jam habeant quod inde vereantur.

Nam quid de Illustrissimis Principibus Bipontinis Ducibus, *Principibúsq; dicam,* Bavariæ Ducibus; *quos certè necesse est, Paternæ virtutis & pietatis heredes atque æmulos, in hanc confœderationis Sacrosanctæ conspirationem atq; institutionem totis viribus incumbere? Eum enim Principem memini, adhuc adolescentem, Augustæ in Comitiis, anno* 1548, *regnante passis (ut aiunt) fortunæ velis Carolo Imperatore* V. *& reliquis Principibus, si minus ad Cæsaris præsentis, & mandantis voluntatem accedentibus, at certè annuentibus: solum in comentu Augustano toto corpore ab omni idololatricæ Missæ sola celebratione abhorrere. Qua invicta fidei constantia ad extremum usque Spiritum pro Ecclesia, Deíque gloria laborans, & in Gallia militans perseveravit. Cujus virtutis, officiorúmque pietatis fructum, in eadem pietate & constantia, perseverantium filiorum est, uberrimum de Dei, déque Principum omnium, atque Ecclesiarum judicio fructum hujus confœderationis beneficio expectare.*

De Helvetiorum Pagis *singulari pietate, sapientia, parí q; fortitudine à Domino Deóque nostro præditis:* Tigurino, Bernate, *cæteríque; nec non de* Rheticis, *quid aliud dicam; nisi quod res ipsa testatur? Qui cum potentissimorum Regum jam inde ab Euangelii restitutione, confœderationem semper, etiam suis magnis commodis recusarint; iidem tamen Principum verè Christianorum, Ecclesiarúmque amicitiam, ab ipso renascentis Ecclesiæ ortu cupidissime expetiverunt: & ut de cæteris mittam dicere; cum Illustrissimo Principe Philippo Hessiæ Lantgravio, & aliquot Imperii civitatibus periculosissimis temporibus non dubitarunt religionis causa adversus omnes minas fœdus*

inire;

inire; quantopere verò contenderunt, ut in cõmune Augustanũ fœdus admitterentur? Sed nec rebus Gallicis oblata occasione unquam defuerunt. Et ne vetera eorum beneficia cõmemorem; quantam, quamq; lectam juventutem anno superiore emiserunt Gallicis Ecclesiis laborantibus: vix animis magis quàm armis egregie instructam? Itaque talibus viris hanc Sacrosanctam confœderationem persuadere quis labor fuerit, quam ipsi à Deo Optimo Maximo omnibus votis expetunt: præsertim cum futura sit ea armis, equis, pecunia, omníque bellico apparatu: in primis autem Ducibus munita: ut talibus viris sua tantum virtus præstanda sit?

Sed me ipsum revoco per amplissimos Germania, Helvetiaque fines, Principúmque aulas longius discurrentem magno meo quidem erga tales Principes studio, sed certe labore non irrito: à quo meo instituto ut aliquando pedem referat oratio; sic Serenissimam Reginam sperare oportet, atque de promissis Domini Deíq; sui confidere; si semel hanc ejus voluntatem amplexa fuerit; adducendorum piorum Regum, & Principum in uniũ fœderis, societatísque vinculum; aspirante Domino, & intus in eorum animis agente per Spiritum sanctum, obvia, pronáque illi fore omnia ad pulcherrimam victoriæ suæ, quam ei Dominus comparavit, & solus effecit, persecutionem, & suam injuriarum ultionem magnificentissimam, & propinquum Antichristiani Regni exitium.

Cui qui Christo Domino, Ecclesiæque ejus bona & fœlicia volunt omnia, dicant: Veh.

DE ECCLESIA DEI AB ANTICHRISTO PER EIVS EXcidium liberanda: eáque ex Dei promissis beatissimè reparanda.

ECCLESIAM suam Dominus Deus noster penè perpetuæ cruci, afflictionibúsque subjectam, ad hęc usque, quæ jam aduentarunt, tempora, non ipsius magis salutis causa, quàm suæ gloriæ voluit interesse. Et in hac quidem tanta naturæ nostrę vanitate atque corruptione, quidni hac disciplinæ domesticæ virga corrigamur, ne cum hoc mundo pereamus? Ipse verò Christus Dominus cùm sedeat Rex in æternum in domo Davidis patris sui, & ejus proprium sit dominari in medio inimicorum suorum, & iidem sempiterno & exitiali odio, bellóque Ecclesiam, regnúmque illius persequantur; illius gloriæ plurimum interest, contumaces hostes scabello pedum suorum subjicere. Sed & quanta hominis renati gloria est, quòd cum ipsi per peccatum prostrato insultet Sathan, nihilominus virtute Christi recreatus exurgit, & victorem sub pedibus suis conculcat Sathanam?

Ecclesiam Deus cruci subjectam suæ gloriæ, & ipsius voluit esse salutis.

Veruntamen Dominus Deus noster nostræ conscius infirmitatis, hanc Ecclesiæ crucem ita temperat, ut virium reparandarum causa quædam velut halcyonia, induciásque laboranti largiatur: & prophetas subinde suscitarit, qui per verbum Spiritúmque suũ fidem, ne labascerent, corroborarent, & rebus velut perditis spẽ erigerent. Quod à Domino Deóque suo auxilium Ecclesia si serius advenire putat,

Sed velut in media persecutionum bruma, halcyonia largitur Ecclesiæ, & prophetas suscitat qui confirment.

putat, quàm vellet; tum quasi ab rege Dominóque suo deserta, magno cum dolore in cœlum suspiciens queritur: jam non est propheta: jam solita tui subsidii signa nulla videmus: neque quisquam est, qui sciat quo-usque tandem? Sed cùm ea certamina, quæ sub nefario immaníq; Antichristi Romani dominatu, Ecclesiæ erant exantlanda, summum eam in discrimen essent adductura; eò majora Christus, idem rex & redemtor noster, paravit ei adminicula, quibus velut senectutis ejus infirmitatem sustentaret: ut si hanc extremam ætatem cum ulla præteritarum libeat comparare; nulli, cum ab Apostolica discesserimus; neque sapientia, neque fide, neque glorioſa Martyrii confessione cedere videatur. Sed & quousque tot pro sua gloria certamina decertanda forent, & tanti labores sub Antichristi tyrannide perferendi, continuata illius per secula serie, ad illius excidium, per Ioannem fidelem servum suum atque Apostolum ita percucurrit; ut si paulò attentius animadverterimus, non tam prophetiam legere, quàm historiam in tabella depictam intueri videamur.

Quod potissimum fecit sub Antichristi seva tyrannide per Apocalypsin.

Sic igitur affectos esse nos oportet, hunc tantum thesaurum non esse quasi palladium aliquod, apud Ecclesiam, quasi fatale donum depositum, cui asservando, ut formicæ auro Indico invigilemus, aut ut canes ad præsepe rem custodiamus, nobis inutilem, ne cui ad eam pateat accessus. Sed ut tantis in malis confirmemur divinis & incomprehensis Dei promissionibus: & ut sub finem temporum, quæ jam impendent, memor Ecclesia judiciorum Dei præteritorum, ob corruptam fidei disciplinæque puritatem, unde tot hæreses, & iste nobis ortus est Antichristus, suis malis edocta sibi consulat in posterum:

Quis ejus lectionis fructus.

sterum : propositis suavissimis consolationibus, & liberatione beatissima, si Dei monitis præceptísq; salutaribus paruerit.

Et fateor ego quidem id genus prophetiæ hodie vel perrarum esse, vel potius Ecclesiæ denegatum, quod ad novam rerum futurarum revelationem pertinet. Quid enim ea nobis opus est, quæ ad controversorum doctrinę capitum explanationem pertinent, in tanta verbi Dei luce? Quod autem ad venturorum prædictionem facit, ea ita sunt Spiritu verbóque Dei patefacta, ut amplius nihil expetendum videatur : modò ne torpore quodam obdormiamus, & ultroneam cæcitatem injungamus animis. Si enim quæ scripta sunt omnia, ad nostram salutem & consolationem scripta sunt; quid est quod arbitramur prophetiam à Spiritu sancto Ecclesiæ consignatam esse, quasi cœlestem thesaurum, ad nudam reverentiam & admirationem? Quod si ita foret, quorsum hoc eodem Apocalypseos libro nostra tam sæpè excitatur attentio, & quod Spiritus sanctus nostram quasi vellicans aurem, ita admonet? Hic est sapientia Sanctorum : Si quis habet intellectum. Item, Hic est fides & patientia : Item, Si quis habet aurem : audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Et quæ tandem foret rerum incognitarum καὶ ἀνακρίτων utilitas? At profecto cùm Spiritus sanctus beatos pronunciet eos, qui verba intelligent hujus prophetiæ; vano non vult nos labore excruciare : sed cum authorem se beatudinis istius profiteatur; profitetur & intelligentiæ se fore; si modo qua decet reverentia ad hæc mysteria accesserimus : nec ut nostræ cupiditati satisfaciamus : sed ut Ecclesiæ proximíque ædificationi serviamus.

Non frustra subinde excitari animos nostros ad ejus prophetiæ attentionem.

Ejus intelligentiam non esse ex ingenio nostro: sed ex revelatione Spiritus sancti.

Quæ tamen non eò pertinent, perinde quasi hominum temeritati & arrogantiæ, habenas laxandas putem, qui suo quodam velut Marte, suóque ingenio ista se putant intellecturos. Nam cum scriptura sacra omnis divinitus inspirata sit, nec interpretationis privatæ: sed sicut divini homines & prophetæ à Spiritu sancto inspirati locuti sunt; ita oportet eam illo ipso Spiritu authore cognosci; quantæ quæso temeritatis fuerit, tantorum mysteriorum oracula industria intelligentiáque sua velle reserare, & Ecclesiæ Dei pandere? Quod qui præsumunt, sicut à Zacharia propheta castigandi pronuntiantur, ita ab Ecclesia meritò coërcendi videntur. Modus igitur adhibeatur: ut & reducamus habenas hominum curiositati, & æmulemur in hac excellere prophetia, ad Ecclesiæ ædificationem. Ita tamen, ut quemadmodum jubet Apostolus, placidè quæ revelata fuerint, Ecclesiæ judicio submittamus. Spiritus enim prophetarum prophetis subjici mandat.

Apocalypsin potissimum scriptam postremæ Ecclesiæ ætati & quamobrem.

Et mea quidem sententia ea videtur Spiritui sancto fuisse mens in hujus prophetiæ obsignatione; ut ætates tamen singulæ, quæ propriè peculiaritérque sibi dicerentur, possent intelligere, tum ad præsentis temporis consolationem & admonitionem: tum ad futuri cautionem. Et cùm hæc eadem prophetia potissimum extremæ Ecclesiæ ætati scripta sit; ut in ea quasi è tabella superiorum ætatum lapsus, & inde gravia, quę essent consecuta Dei judicia intueretur, & ut suis edocta malis, melius sibi consuleret in posterum, nec in eosdem scopulos rursus impingeret; tantò magis decet nos, quibus hæc scripta sunt, attendere, & præteritis malis prudentiores in posterum fieri. Nam sicut ea quæ superioribus

libentérque agnoſco, Eccleſiam oro, cujus unius ædificationi meus iſte deſudat labor; ſcriptum hoc ut dijudicet ex verbo: & ſi quid me fugerit, cujuſcemodi plurima eſſe video, boni conſulat: ſimul & fratres uberiora donaria à Domino conſecutos, orabo hoc opus craſſius informatum, ſuâ ſapientiâ, & rerum uſu, ut eliment, atq; expoliant ad majorem Eccleſiæ ædificationem.

Cum autem Eccleſię unum corpus ſit, cujus omnes ætates hac prophetia proſequatur Spiritus ſanctus, & quæ ſingulatim cuique ætati erant eventura, explicet, & quaſi ſub unum intuitum conſpectúmque ſubjiciat: ut alia ex aliis intelligi neceſſe ſit, facere non poſſum, quin totam hanc hiſtoriam quàm breviſſimè potero perſtringam. Nec enim magis ex ætate Eccleſiæ una, reliquas, univerſámque ejus conſtitutionem licet intelligere, quàm è manu pedé-ve, ac ne ipſo quidem capite, reliqui totiúſque corporis formam animo comprehendere. Ad hæc cùm Domini Deíq; noſtri una ſit voluntas, unúmq; judicium, nec hac decrepita ætate ſua, Eccleſia ſapientior conſtantiórq; futura ſit, quàm ſuperioribus fuerit ætatibus; haud quaquam vanum fuerit, præteriti temporis errores commemorare, & ob eos, quæ à Domino ſunt conſecuta judicia; ne rurſus in eundem offendat lapidem, unde hæreſes ſchiſmatáque extiterunt: horrenda, & tam gravia à Domino expetita ſupplicia, ut ex illis Antichriſtus velut Epiſcoporum humeris in Eccleſiam illatus fuerit, & Ægyptiæ tenebræ per eam diffuſæ.

In continuata Eccleſiæ ſerie neceſſe eſſe omnem ejus hiſtoriam noſſe.

Atque ut ad rem veniam, quod ejus libri initio Spiritus ſanctus ſua dat fideli ſuo ſervo Ioanni ad Aſiaticas ſeptem Eccleſias mandata; non illarum magis

In Eccleſias Aſiaticas ad omnes ſcribi c. 1. 2. 3.

magis Ecclesiarum, quàm cæterarum causa factum est: nec ad eas potius conscribuntur, in quas sigillatim dispectionem & ὑποκοὴν ei Spiritus sanctus demandarat, quàm ad reliquas, quæ toto orbe apostolica manu erant propagatæ, & quas hodie verbo suo congregat, congregandásque molitur. Nos enim sicut stilla è situla diffluimus: & Ecclesiæ perpetuus quidam canalis est, ut diffluentibus undis, unus tamen perduret ad rerum consummationem quasi fluvius. Itaque quæ Asiaticis est Ecclesiis interminatus Spiritus sanctus, nostris etiam & nobis ipsis interminatum putemus. Omnibus itaque comminatur Spiritus sanctus, ut nisi in fidei veritate, & in disciplinę puritate, vitęque sanctitate perseveremus, & quę jam tum erant enata vitia, & quę hodie Ecclesiam quoque præfocant, melioris frugis emendatione corrigamus; se lucem fidei verbíque sui à nobis subducturum.

Apoc. cap. 2. 3

Quo beato in statu cùm per aliquot ętates Ecclesiæ perdurassent, revelatur cap. 4. quanta fuerit tum Ecclesiæ catholicæ fœlicitas, quámque suavis obortus sit Ecclesiæ, tum militantis in terris, tum triumphantis cum Christo in cœlis concentus, in laudibus ei Deóque suo celebrandis. Sed enim ut homines sumus, id est, ipsa vanitas; factum est ut Ecclesiarum pleręque aliquot post seculis à fidei sinceritate recesserint. Vnde hęreses capitales sunt consecutæ. Quamobrem ob eas jam latiùs serpentes, quæ antea in paucis fuerant, iísque, ut paleis continebantur; justa Dei judicia commemorantur. Non quò nullę fuissent hęreses antea: sed quòd ab apostolicis viris, quorũ singulari Dei beneficio, magna velut seges excreverat, pro Apostolico ordine facilè fuerant confutatæ atque prefocatæ: ut

Apoc. cap. 4.

Vnde obstructus codex sacer.

Ebionis,

Ebionis, Cherinthi, Martionis, Valentini, Theodori Coriarii, Samosateni, Manetis, Sabellii.

Sed cùm surgente episcoporum ambitione iidem pii magis videri, quàm esse studerent, & eodem malo dissolvi cœpisset Ecclesiæ disciplina; eędem rursus hęreses, quæ antea excisæ extinctæque videbantur; rursus velut stolleſcere germinaréque cœperunt; ut cum novæ viderentur, nova quoque nomina sumserint: & in Arianam, Macedonianam, Nestorianam, Eutychianam, & Monothelitas abierint. Extitit postrema velut ab inferis papistica, non tam hęresis, quàm à Christo Domino, fideíque veritate defectio: sed quæ specie pietatis solium thronúmque Christi in Ecclesia, terrísque occupavit, & quæ (hominum perfidia dicam, an stultitia) sed quę tamen spiritalem terrenúmque nacta dominatum, omnium evasit truculentissima. *Vnde schis. mata.*

Harum tot hęreseon caligine cum obtenebratæ miserabiliter jacerent Ecclesiæ; Dominus in ira suæ memor misericordiæ, singulari pietate viros subinde summisit, qui furentibus episcopis partim odiis, partim ambitione, Apostolicam renovarent fidem, & ab Antichristo Christianorum animos ad Christum Dominum revocarent, & aliquot pietatis semen excolerent, quod supereſſe videbatur, quod in uberrimam Ecclesiæ velut segetem exurgeret aliquando. Ad istam quam dixi digladiationem Ecclesia in horrenda schismata subinde fœde dilacerata est, & consecuta veritatis ignoratio tanta; ut codex sacer, quia jam non intelligeretur, pro scripturæ loquendi more, obsignatus dicatur. Apoc. 5.

Sed tamen tantis in malis Ecclesiæ suavissima consolatio proponitur capite septimo, reparandæ Ecclesię in pristinum statum ex omnibus tribubus Apoc. 7. *Reparande Ecclesiæ promissiones, &*

sacri codicis resignatio.

Israel, & gentium plenitudine. Cęterum sicut hęresibus obscuratur veritas, & velut sigillis obsignari videtur, ut jam non intelligatur; ita veritatis illustratio & reseratio lucis euangelicæ, singulorum signorum, quibus obstructus erat codex ille sacer, resignationi comparatur: ut cum tanta ignorantia potissimum ex illis hæresibus septem, quas paulò ante dixi, extiterit, totidem signa à Christo Domino resignari dicantur. Cujus ad doctrinæ tantæ illustrationem furit Sathan, fremunt homines, & vulgò tumultuantur. Vnde ob cordium obdurationem, & quòd episcopi suis sævis odiis Ecclesiam velut civiles in partes distraherent atque discinderent, Phialæ iræ divinæ in homines effundendæ prędicuntur.

Apoc. 8. *Horrendæ potissimum tenebræ in papatu.*

In primis autem fœdæ tenebræ prænunciantur sub Antichristi adventum, & in illis illustrandis piorum magni labores. Quod quidem iniquitatis extremum est mysterium. Est enim ea impietas cęterarum hęresẽon penè cumulus, & quæ vel sola, sacrum codicem obstructum obsignatúmq; tenuit. Quid enim attinet Christum filium Dei confiteri, & Deum; si denegatur divina in Ecclesia gubernanda præsénsque potentia: ut alio opus sit capite, quod regat, quod moveat, & Christi merita dispenset: qui salvet & damnet? Quid juvat veritatem pleno ore fateri, quæ à nemine cognoscatur? Cętera mitto quæ sunt infinita. Nam pro hæresi & sacrilegio habitum atque vindicatum, in sacro codice legisse; præterquam eos qui bestiæ characterem haberent: & quod legeretur aliter intellexisse, quàm ex ipsius Antichristi sensu. Habere enim Spiritum sanctum in pectoris sui scrinio, è quo scripturæ sensum discere oporteret.

Hujus

Hujus igitur in primis ad impietatis revelationem ſuſcitat Dominus angelos ſeptem, cum ſingulis tubis. Quinam verò ſint iſti Angeli, niſi iidem quos Spiritus ſanctus eodem deſignavit nomine hujuſce revelationis initio? & de quibus loquitur Apoſtolus; legatione à Deo fungimur apud vos: ſupplicantes, ut reconciliemini Deo? de quibus dictum eſt: Attolle vocem tuam ſicut tubam. Eſt enim ſcripturæ tuba vox euangelicæ prędicationis: quam velut ore ſervorum ſuorum Spiritus ſanctus inſonat. Septem autem iſti Angeli qui fuerint alii, quàm quos illuſtrandis hæreſeon tenebris, & revelando Antichriſto ſubinde Dominus ſuſcitavit: quos operoſum eſſet enumerare, ita ab Antichriſto furente, cum ipſa doctrina eorum virorũ damnata memoria eſt: quorum memoriam non niſi ad ignominiam & execrationẽ uſurpari paſſus eſt: ut Petrus Bleſenſis, Valdo, Wiclefus, Taulerus, Gulielmus de ſancto amore, aliíque complures, quorum è numero neque Gregorium ipſum Romanũ epiſcopum, qui adventantem prænunciavit Antichriſtum, neque Bernardum excludo, qui inſidentem jam ſolio Dei indicavit: ſicut neque eos ſanctos patres quorum operâ ſuperiores hæreſes fuerunt confutatæ. Quos longum eſſet enumerare. Apoc. 9.

Quid ſignifi-cent Angeli & quid tuba.

Hujus igitur Antichriſtiani regni quàm horribiles tenebræ futuræ eſſent deſcribitur Apocalypſeos capite nono, nempe, cùm epiſcopus Romanus, qui quaſi fauſtum ſydus ſuperioribus ſeculis illuxerat Eccleſiæ, dicitur è cælo pręcipitantibus Angelis in terram decidiſſe propter impietatem, eíque data clavis abyſſi: quam & aperuit. Ex ea enim prodiiſſe dicitur fumus velut è fornace magna, qui fumus ſolem aërémque obſcuravit. Ecquis autem fu- Apoc. 9.

Epiſcopus Romanus factus apoſtata & Antichriſtus.

mus iſte, niſi humanæ doctrinæ ab inferis excitatæ, quibus lux euangelicæ veritatis eſt obtenebrata: ut operum merita, & ſupererogationis cumulus, purgatorium, Miſſæ ſacrificium pro remiſſione peccatorum: non eorum modo, qui eas emunt; ſed corũ etiam qui mortui ſunt: Invocationes ſanctorum, Indulgentiæ, & ementita cœlorum clavis, cũ affirmet Spiritus ſanctus eum habere duntaxat inferni clavem: cætera mitto impiæ ſedis commenta, quæ ſunt innumerabilia. Ecquæ verò iſtæ locuſtæ ſunt, quæ ex abyſſo prodiiſſe ſimul memorantur, quæ lethaliter homines compungunt, qui ſignaculo fidei à Spiritu ſancto obſignati non eſſent; niſi primi Monachi Benedictini, qui eodem extiterunt quo Antichriſtus tempore: quorum immenſum velut agmen repentè ex inferis erupit. Et ipſe eorum princeps pro Romano epiſcopo (quod nomen jam faſtidire ceperat) Abbadon vocatus, id eſt, ſicut interpretatur Spiritus ſanctus, Apollyon: nimirum vaſtator ille tyrannus & deſtructor Eccleſiæ. Is ſcilicet, cui vel ſi catervas hominum ad inferos abigeret, hiſcere contrà audeat nemo, neque quęrere: Cur iſta facis?

Quid locuſtæ & fumus ex abyſſo.

Romanus epiſcopus Abbadon.

Quod tantum malum, quanquam ut peſtiferum virus, univerſum propemodum pervaſit orbem; ſigillatim tamen juſto Dei judicio, occidentalibus Eccleſiis eſt attributum. Quoniam autem orientales, quaſi Samaria ſoror, gravius etiam ad omnem impietatem demerſæ erant (ſicut hujuſce revelationis initio comminantem illis, atque diſertè prænunciantem Spiritum ſanctum audivimus) ſummiſſus eſt horrendum Dei flagellum, Mahometes, immiſſi Sarraceni, deinde Turcæ, & Perſæ, qui velut apri, vineam Domini, illam quondam electam, & tanta

Antichriſtus occidentalibus Eccleſiis deputatus in pœnam: Mahometes orientalibus.

tanta arte cultam ſubruerent. Quæ vaſtatio per quatuor illos angelos deſignabatur, qui vincti tenebantur ad Euphratem. Ii enim ægrè retenti, tum primum ſoluti ſunt, occiderúntque tertiam partem hominum gladio, eóque fabrefacto, ſed multo majorem impietate ſua; propterea quod homines, qui non ſunt ſuperioribus plagis occiſi, non reſipuerunt ab operibus manuum ſuarum, neque à ſpiritali ſcortatione, neque à veneficiis ſacrilegiiſque ſuis.

Sed Dominus Deus noſter, cujus infinitæ juſtitiæ par eſt & æqualis miſericordia, Eccleſiæ ſuæ, ſed maximè occidentali, futuram aliquandò liberationem ab Antichriſti tyrannide promittit. Nam capite decimo ad ſeptimæ tubæ clangorem, ſicut erat jam conſummatum myſterium iniquitatis, ita myſterium Dei conſummandũ promittitur, quemadmodum ſervis ſuis prophetis promiſerat Dominus: & doctrina euangelii Eccleſiæ prædicanda. Nam ſerior reſtitutio orientali promitti videtur, ſub rerum conſummationem: nempe earum gentium excidio, quæ Eccleſias illas devaſtarunt, quæ proculdubio deſignantur ſub nominibus Gog & Magog: verum tantum occidentali reparata Eccleſia, & ejus unius opera, per pios reges & principes promitti videtur.

Apoc. 10. *Promittitur ab Antichriſti & Mahometæ tyrannide Eccleſiæ Liberatio.*

Promittitur autem nova templi dimenſio jam inde ab Angeli ſeptimi clangore, qui reſonabat ut tonitru. Per quas voces, quæ neque excipi, neque deſcribi permiſit Angelus; quid aliud intelligamus, quàm Antichriſti terrore, & hominum impietate penè inanem fore verbi Dei prædicationem per Waldonem, Arnoldum de villa nova, Petrum de rupe ſciſſa, Wicleſum, Albienſes & alios, quorum

Reparatio Eccleſiæ ſub Antichriſto.

Apoc. 10. *Voces Tonitru non exceptæ, quæ?*

rum ætate illa copioſam frugem edidit, quorum ſanctorum virorum prædicatio propter furores Antichriſti,& Monachorum truculentiam excepta non eſt, neque cum ſeminata per Galliam, Hiſpaniam, Italiam, Britanniámque eſſet, ad optatam frugem pervenit. Et fuit ea quidem doctrina ſupra mel guſtatu piis perjucunda: ſed quanta quámque gravia tormina afflictionum, & perſecutionum, piorum viſceribus & amaritudinem ingeneravit?

Doctrina Euangelii ſub papatu.

Apoc.11.

Hinc igitur rurſus templi Dei dimenſio inſtituitur,& à Deo ſummittuntur, qui illius fundamenta ponant: nempe duo viri quaſi candelabra,ſed jam bina ſanctuarii aurea, aut de quibus ſynagogæ vaticinatus erat Zacharias,coram Deo lucentia,quos in ſpiritu Heliæ venturos Ioannes teſtatur, & occidendos in medio Babylonis, quæ ſpiritalis eſt Gomorrha. Qui duo prophetæ Ioannem Huſſium & Hieronymum Pragenſem deſignaſſe videntur, qui in Concilii Conſtantienſis medio, quod papiſticam Gomorrham Babylonémque ſpiritalem referebat,igne cremati ſunt. Quorum Ioannes Huſſius è mediis flammis prędixit ſe in reverendo Doctore Luthero à Domino denuo ſuſcitandum. Sic enim ex ipſa pyra ſummiſſo jam igne exclamavit. Centum revolutis annis Deo reſpondebitis & mihi. Hujus enim viri ſpiritum, eodem penè quo prędixerat annorum ſpacio, & ipſo penè momento ſuſcitavit Dominus in bono patre D.Luthero,quem Antichriſto opponeret,ceu Heliam Achabo, & Ieſabeli, ſuorúmque ſacerdotum impietati. Sicut & eodem tempore Zuinglium.

Reſtauratio Eccleſiæ per Ja.Huſſ.& Hieronymum à Praga.

Illi Prophetæ reſuſcitati in D.Luthero,& Zuinglio.

Ille igitur in Luthero velut redivivus Elias,ſeptima illa tuba fuit,cujus ad clangorem voces magnæ

toto

toto cœlo editæ ſunt congratulantium beatorum ſpirituum : & ita fauſta omnia Eccleſiæ ominantium : facta ſunt regna mundi, regna Dei noſtri, & Chriſti ejus, qui regnabit in æternum. Tum igitur cœlum apertum eſſe dicitur & templum Dei cum ipſa arca conſpectum. Quid autem aliud eſt templum, quàm Eccleſiæ typus? & arca, niſi eadem Eccleſia ? Sed cum ſuo propitiatorio juncta : à quo per Spiritum ſanctum inumbratur. Sed quanta tandem majeſtate Eccleſia cœlitus eſſe demiſſa deſcribitur capite 12 ? Sole nimirum amicta : ſed juſtitiæ noſtræ, qui ſcilicet ſplendor eſt paternæ gloriæ, diſcutiens Sathanæ & Antichriſti tenebras, & inferens in animas noſtras divinitatis ſuæ lucem glorioſam. Nam corona ſyderum 12. quam geſtat in capite, ipſa ſunt fidei noſtræ 12. capita. Quæ enim alia Eccleſiæ corona, per quam æternæ vitæ gloriam aſſequitur, niſi fides? Quod autem lunam ſub pedibus habere dicitur; idcirco fit, quia Eccleſia præ illa corona conculcat humanarum rerum, vanitatem dicam, an inconſtantiam ?

Congratulatio ſanctorum.

Apoc. 12.

Reparandæ Eccleſiæ deſcriptio.

Ille autem draco fulvus inhiat, quo eam, ejúſq; fœtum devoret. Ecquis autem iſte ſit draco Ioannes ipſe interpretatur, cùm ait ſerpentem illum eſſe antiquum, eúmque traxiſſe cauda ſua in terram tertiam partem ſtellarum cœli. Nec verò quicquam eſt quod per ſtellas iſtas intelligendos electos putemus, qui lucere dicuntur ut ſtellæ firmamenti : & ideo φωσῆρες appellantur, quorum certa & æterna, & ideo immutabilis eſt electio : ſicut & ἐκλογεύς is eſt, qui elegit Dominus Deus noſter.

Quis draco fulvus & quæ ſtellæ cœlitus attractæ.

Nec enim oves Chriſti ex ejus manibus eripere vis ulla poteſt Sathanæ. Sed ii proculdubio veniunt intelligendi, qui in nomine Domini baptizati, &

pro

pro electis in Ecclesia, domesticísq; fidei habiti, in Antichristiani regni impietatẽ fraude Sathanæ abripiuntur: quæ fraus per caudam appositè denotatur, per quam is cæco lethalíque vulnere animas sauciat: & in qua præcipua vis serpentino generi, ut Papatus virulentia melius intelligatur.

Quis fœtus mulieris.

Filius autem quem Christo sponso suo peperit Ecclesia, beatorum spirituum cœtus est, quos is spiritu suo genuit. Qui omnes cùm unum efficiant in Christo velut corpus, sed mysticum, cujus ipse caput est, unius etiam hominis appellatione designantur. Sic enim Paulus omnes electos cõcorpores esse dicit Christo, eíq; συνανάμους καὶ συγκοινώνους καὶ συμμετόχους, in unum novum hominem coagmentatos. Hunc igitur recens natum Christo infantem, quem Ecclesia verbi divini lacte educat, & sacramentis, & materna cura atque disciplina in vera pietate & morum probitate instituit, fulvus iste draco concupiscit, huic insidiatur, in hunc diductis faucibus inhiat. Verùm de eo, ejúsque Antichristo servatur, & in thronum gloriæ Dei rapitur. Est enim πολίτευμα nostrum in cœlis: & in Ecclesię medio, Christi Domini, qui sedet ad patris dextram, thronus est locatus: è quo præsens nos videt, audit, & rerum apud eam agendarum author est atque moderator. Idcirco quamvis filius iste in cœlum raptus esse dicatur; nihilominus à dracone in terram præcipitato persecutionem adhuc patitur. Fertur enim in eum omni impetu: verum Michaël Archangelus, & Angelorum legiones, qui sunt ministratorii spiritus, quorum fidei salus nostra demandata est, Ecclesiam tuentur, & Sathanam deturbant, ipsa etiam non segnescente, & quibus potest subsidiis se tuente. Itaque beatam de dracone victoriam,

per

per agni ſanguinem comparatam, ſed per ſermonem fœderis æterni, beati omnes ſpiritus congratulantur. Sed ea victoria nequaquam eſt ἀδιαφθορος parta eſt enim multo ſanctorum ſanguine. Sed eam victoriam nondum eſt quòd arbitremur eſſe pleniſſimam: Eccleſiæ enim multa ſuperſunt depugnanda ante certamina; quam Sathanam edomet, & mundum debellet. Sed victoria iſta ſpiritalis adhuc intelligenda, quęſita confeſſione fidei, atque invicto veritatis Euangelicæ martyrio: qua Sancti de mundo, carne, Sathanáq; triumphant in ſpiritu & de Antichriſto.

Nihilo magis tamen ex Eccleſiæ poſſeſſione deturbatus, præcipitatúſque Sathan, quieſcit. Sed infeſtior eam perſequitur, & ut abſorbeat, populorum velut torrentes è ſuis faucibus evomit, atque Europâ totâ populorum tumultus concitat, & regum conjurationem in ſceleris ſocietatem adſciſcit. Sed hos rapidos torrentes ipſa terra abſorbet: inprimis autem qui terræ dominantur principes, & humana quædam, quam penitùs Sathan abradere deleréque non potuit, ſapientia compeſcit: quæ pudoris quodam retinaculo, modum aliquem Papæ immanitati fecit: dum in ipſa crudelitate juris alicujus & æquitatis ſpeciem, humana, inquam, ſapientia, cupit retinere. Quo veluti freno niſi Dominus Deus noſter Antichriſti furores cohibuiſſet, & principes immanitati Papę ſubſervire voluiſſent, & ejus crudelitatem explere; tenerum adhuc Eccleſiæ fœtum ſeménque verbi Dei adhuc lacteum, præfocaſſet. Id enim ipſum feciſſent, quod immiſſis populorum furoribus & armatis populatim, ſed ſerò, robuſtiore jam Eccleſia, facere conati ſunt. Ergo providentia ſua Dominus conſuluit

Fuga ſe maxime tuetur adverſus Antichriſtum Eccleſia.

Torrentes quos evomit Antichriſtus.

Quomodo eos abſorbet terra.

huic tenero Eccleſiæ ſponſæ ſuæ partui. Nam ei paravit locum in deſerto, ubi tutum receptum eſſet habitura. At verò quodnam deſertum aliud intelligamus, quàm pro hominum opinione, incultiores mundi plagas Daniam, Suetiam, Scotiam, quibus & addere nihil pudebit ipſius velut parturientis Eccleſiæ thalamum nuptialem, Saxoniam: quo non tam propter longinquitatem, quam Dei cohibentis Antichriſti impetum, providentiam; illius arma penetrare, nonniſi ægerrimè ſemélque potuerunt. Sicut neque in Helvetiam, non tam montium aſperitate illas Eccleſias tuente, quàm prohibente Domino. Reliqua Europæ parte permiſſum Sathanæ per Antichriſtum, Eccleſiam perſequi, & inferre bellum ſanctis.

Quid deſertum ſignificet.

Quod ut velut duplicatis viribus crudelius exequatur, fulvus iſte draco comminiſcitur ex immẽſo hæreſeon & impietatis mari, animal ſibi perſimile, verámque ſuæ immanitatis atque impietatis imaginem. Et quomodo verò perditi Sathanæ non ſit perſimilis perditionis filius, homo ille conſceleratus & ſacrilegus, qui auſus eſt in ſolium Chriſti Domini invadere, & vim remittendorum, retinendorúmque peccatorum, arrogare ſibi: conferendi Spiritus ſancti, & oleo ceremoniiſque partim à ſe inventis, partim inſtitutis à Chriſto, ſed à ſe depravatis, indere: qui ſe Chriſti vicarium, & Eccleſiæ caput ſecundarium gloriari auſus eſt: qui, inquam, innumeras tales in Deum impudentia ſacrilega blaſphemias evomit; quomodo, inquam, non ſit Sathanæ parenti ſuo ita perſimilis, ut ovum ovo non ſit magis? Qui cum monſtrum ſit ex omnibus impietatis monſtris conflatum, prẽter illius fulvi draconis mores, quos exprimit, Leopardi quoque ſimilitu-

Antichriſtus animal draconi ſimile.

militudinem referre dicitur: immanitate (credo) citra fortitudinis ullius præstantiam: & habere pedes ursi, id est, in aliqua hominis specie, illius sævitiam atque voracitatem: ut minimè mirum sit, quòd partim terrore consternatis hominibus, partim ementitę pietatis simulatione, vulgo adoratur, & ei exclamatur: Quis similis bestiæ? & quis poterit pugnare cum ea? *Adoranda Antichristus prædicitur.*

Quinetiam justo Dei judicio peccata nostra ad emendationem castigantis, & Ecclesiam suam expurgantis, paleámque à tritico secernentis; non modò datum est huic belluæ pugnare cum sanctis, sed etiam illos vincere. Itaque Angelus ille, qui hęc tam tristia fata Ioanni retegebat, nos armari contra jubet, & arma capere. Sed quæris qua nos armatura munitos esse jubet? Illa nimirum πανοπλία, quam injungit Apostolus. Hic, inquit, est sapientia, & fides Sanctorum: hic est patientia. Atque utinam adversus spiritales nequitias Sathanæ, spiritalibus duntaxat armis, divinis, scilicet, & à Spiritu sancto subministratis, fide, patientia, precibus, verbi Dei gladio & nominis Christi confessione depugnare nobis licuisset! Iamdudum his telis Antichristi impietas jugulata jaceret. Quod cùm is futurum provideret, nec adversus armaturam Dei suam vim posse consistere, & idcirco propinquum suum horreret interitum: contra verò cum sua temporalia arma didicisset aliquantisper sibi bene successura; non cessavit impius ille fraudes comminisci, quibus orbe toto principes armaret in Ecclesiam populósque conciret: ea spe, illam alienis armis gravatam, vel cessuram sibi, vel si inermis esse perseveraret, indefensam jugulatum iri. Itaque quod est ab regibus principibúsq; nostris factum, *Datum illi vincere aliquantisper sanctos bello.* *Ad quod prò vocat semper.* *Pia contra à pijs regibus arma capta.*

ut adversus Antichristi furores arma caperent, nec Ecclesiam trucidari paterentur in conspectu suo; majorem laudem meruerunt multò quàm Moses, cùm Ægyptium sævientem in Israëlitam occidit. Vnius enim erat illa injuria. At hæc propugnatio, universæ Ecclesiæ salutem spectabat: & Moses suo zelo muneris officiiq; sui tempus antevertit. Quod si Dominus gladium suum principibus in manum tradidit ad bonorum salutem, & merita malorum supplicia; Quidni eo uterentur totius Ecclesiæ bono? aut quid fuit quòd abdito in vaginam Domini gladio, universam Ecclesiam velut ovem unicam in conspectu suo trucidari paterentur?

Quamobrem Heroës isti nostri, & qui eorum fidem secuti sunt: sed imprimis sereniſſima Regina Angliæ, non minorem laudem meriti videntur, quàm Machabei fratres & Israëlitæ, qui eorum signa secuti sunt: qui necessario tempore pro religione populíque Dei salute, forti se animo devoverunt. Nam corpora sua Antichristi armis opposuerunt, neque dubitarunt ejus furores in se convertere, & pro Christi Domini martyrio occumbere; quò Ecclesiæ Dei salutem morte sua redimerent. Sed bene habet; quod Antichristo diuturnior non est data victoria, nec longinquior rerum successus promittitur. Est enim illi quidem certum tempus præfinitum, atque constitutum quousque progrediatur ejus rabies. Quod & si nobis adhuc non constat certò, ejus tamen diei ortum velut ex aurora surgente prospicere jam possumus. Hunc enim diem Dominus Deus noster in piorum regum & principum potestate posuit, ut maturent. Quis enim dubitare possit; quin ipsi ardentissimis precibus, singulis penè horis ex præscripta à Christo Domino

Arma Antichristi temporis spatio definita.

Id tempus positum in piorum principum potestate.

Domino orandi formula, orent ut regnum ejus adveniat? Cùm igitur de eorum voluntate conſtet; conſtat & eam à Deo datam ipſis voluntatem; ut una res reſtet certatim & ipſi adventanti regno Chriſti obviam procedant, & operam authoritatémque ſuam, ut ſimul conferant. Sic enim promittit Dominus ſe ad meretricis purpuratæ interitum, & regni ejus excidium daturum regibus & principibus, quos ab ejus ſervitute retraxerit, habere cor unum, unámque voluntatem ſuæ voluntatis obeundæ. Quamobrem orandus eſt nobis, ut quam ſingulis dedit excindendi regni Antichriſti voluntatem; det & univerſis. Vt unum ſuperſit, quod quidem eſt effectu facilimum, inter ſe ipſi ut adverſus Antichriſtum conſpirent, & ut ſuam quiſque præclaram voluntatem, in incœpto omnium, quotquot extiterunt unquam, glorioſiſſimo, una confœderatione teſtentur.

Si inter ſe conſpirarint Antichriſto profligando, & Eccleſia componenda.

Qua de re cùm hic noſter ſuſceptus ſit ſermo, neceſſariò nobis unde Antichriſti regnum ortum ſuum habuerit, & quis illius progreſſus fuerit, dicendum fuit. Deinceps quæ illo regno tuendo Sathan munimenta excitarit, & quis ei impendeat interitus, & qua ratione futurus ſit, quęque ab Antichriſti excidio conſecutura ſunt tempora, ex hoc eodem Dei verbo dicendum eſt nobis. Inprimis autem ecquod animal iſtud ex inferis à Sathana ſubornatum atque ſuſcitatum eſſe dixerimus; niſi Monachatum? & fuerant illi quidem Papę qui Bonifacio 3. ſucceſſerant, ſingulari cum improbitate, tum audacia: ſed quos mox ſuo ſcelere & impietate ruere neceſſe eſſet. Quis enim ambitionem Paparum? quis novam inauditámq; ſuperbiam diutius pati potuiſſet, & fœdam κολακίαν, dum viciſſim quoque

Apoc. 13.

Epilogus ſuperiorum, & propoſitio dicendorum.

Quod animal è terra ortum?

Ruente Antichriſto ſuo ſcelere, ſuſcitatus Monachatus qui fulciret.

que principibus adulantur? Sed ut eos obsequii simulatione ad obsequium suum compellerent. Quis autem Paparum adulteria, simoniã nudam, nec ullo jam fuco adumbratam, quis audaciam, cum se Cæsarum, quàm Episcoporum Romanorũ similiores jam videri mallent, ductandis exercitibus, urbibúsq; expugnandis, diutius perpeti potuisset? Quis ludos de Sergio formosi, Stephani 3. Theodori, aliorúmque, dum se mutuo exauctorant, & alii aliorum acta rescindunt, & ipsa cadavera è sepulchris eruunt, & in Tyberim dejiciunt diutius tulisset? Quis magiam, quam ut Papatus propriam omnes ferè profitebantur: & ita apertè, ut quasi feudatarii draconi illi fulvo fidelitatis suæ sacramentum jurarent, non exhorruisset? Itaque in eum jam locum apud imperatores, potissimum Græcos, venerant; ut alios relegarent in ultimas terras, alios perpetuis in compedibus vinculísque tenerent, & ceu furiosis belluis oculos eruerent. Vnde factum, ut sub ortum Antichristi, plures Papæ annis quadraginta numerentur, quàm totis primis trecentis annis: quibus Episcopum esse Romanum, hocerat, quod esse martyrem.

Quamobrem cùm Sathanam ipsum suæ jam abominationis stultitiæque pœniteret, seróque cognosceret hanc susceptam in Ecclesiam regnúmque Christi tyrannidem, vel nemine impellente, Paparum ipsorum impietate, scelere, ambitione, & dominandi libidine, atque audacia sponte sua ruere; imminentem ruinam nova tenuit arte atque fulcivit.

Duo cornua bestiæ è terra orta.

Nam Benedictinorum segnitiei saginæque pertæsus, qui suis molliter opibus incubabant, novum Monachorum genus instituit: cujus cum vis præcipua

cipua esset in Franciscanis & Dominicanis, iidem geminis cornibus comparantur, quos *Mendicantes* vocant: paupertatis voluntariæ simulatione, & operum mortificatione celebres, atque hominum opinione reverendos: eósque ex imis inferis eduxit, qui, sicut per Paulum prædixerat Spiritus sanctus, specioso paupertatis voto, alienas vorarent domos, quique pietatis prætextu, pietatem everterent, & suorum operum specie, meritum Christi Domini per fidem abolerent. Imo qui suis operibus vitam æternam, ita affatim demererent; ut aliis servandis merita abundè supereſſent. Inde scilicet thesauri meritorum in horrea Papatus congesti, atque cumulati, quos ipse non tantùm divenderet, atq; distribueret singulis; sed quos etiam (precio tamen) in totos populos effunderet. Ex eodem averni luto atque voragine repentè prodierunt idola, orbe toto erigi, colíque jussa, Indulgentiæ, Missæ cum suo impurissimo transubstantiationis commento. Quo uno religionis Christianæ fundamenta evertuntur, & ipsius Christi Domini corporis veritas in dubium adducitur, & sacramentorum majestas ad Sathanæ cultum atque adorationem fœdissima idololatria, vel potius diabololatria trãsfertur. Quid de sacramentis ab istis ementitis dicam; quibus Spiritus sanctus ita alligatur, ut inde movere se nequeat: atque etiam precio divenditur ad omnem, quæ libeat, dinundinationem? Mitto jam reliqua, tanta enim impietate excogitata, quid non ausi sint impurissimi & avariſſimi helluones?

Abominantes Monachatus & duorum cornuum voces.

Hic igitur Monachatus illud est animal è terra existens, quod in speciem habet cornua agno similia, sed ipsius Sathanæ vera: ut mirum non sit si loquatur ut draco: & exercere dicatur potentiam prioris

prioris bellue, nempe draconis illius fulvi, & posterioris. Quid enim interest, nisi quod illa, in hac virus suæ malitiæ evomit in Ecclesiam? Itaque Monochatus iste nihil non agit, ut terra & omnes ejus incolæ bestiam illam jam adorent, quam suo scelere (sicut dictum est) abominari ceperant. Sed tamen tum maximè lethale vulnus ei inflictum dicitur, cùm à sanctis prophetis, quos pro sua providentia Dominus subinde suscitavit, tùm maximè ab Ioanne Hussio, & Pragensi Hieronymo: imprimísque D. Luthero atque Zuinglio. Hoc igitur Monachatus animal ad conciliandam Papæ majestatem, ejus virtute mirabili edebat opera, sed mẽdacia: (ut Dominicani Bernenses in suis magicis miraculis deprehensi, anno 1514) ut etiam ignem cœlitus eliceret coram hominibus: sed iræ divinæ, quam suo anathematũ fulmine velut alter Salmoneus æmulabatur.

Plaga ab Antichristo accepta.

Imago Papæ.

Præcipiebat autem incolis terræ fabricare imaginem belluæ, quæ verbi Dei gladio sauciata, venenis istis convaluerat. Quam Papæ imaginem, quidni putemus Cardinalium esse collegium; quibus ad majorem sui reverentiam, quasi Satrapis purpuratísque suis eadem ostentationis suę jura privilegiáque communicavit: remittendorũ peccatorum, indulgentiarúmque suarum? Animata est igitur hęc imago Papæ, & ei vis sermonis addita, quam qui non adorarent statim jubentur interfici. Et ne fortè quisquam ejus truculentiam posset effugere; ab eodem Monachatu excogitata certa sunt insignia, quibus Dei servi Christíq; ejus, ab Antichristianis dignosci possent: potissimum verò conflatus character ille indelebilis in capite, & duorum digitorum extremitate in utraque manu, simul & chrisma

Cleri-

Clericatus in fronte. Inventa & ratio, qua pius nemo fallere posset, nempe nominis divini horrenda blasphemia & idololatria.

Hunc igitur Antichristum ecquis tam hebes, qui non facilè vel clausis (ut aiunt) dignoscat oculis? Veruntamen ut omnis ignorationis excusatio tolleretur; sic seriò Ecclesiam admonet Spiritus sanctus. Hic est sapientia: Si quis habet aurem, numeret numerum belluæ. Est enim hominis numerus, & numerus ejus sexcenti sexaginta sex. Quem verò dixerimus maximè proprium hominis numerum; quàm eum qui illius constituit essentiam? Queris autem ecque sit ista hominis essentia? nimirum duplex: Constat enim homo ex anima immortali, corpore verò mortali. Quod si quis rursus animam illam, velit in suas velut partes, vel potius facultates subdividere; eãdem inveniet ubiq; ferè διχοτομίαν, tum in mente, tum in voluntate. Sed & videmus in humano corpore eadem διχοτομίᾳ omnia propemodum organica membra bifariam distributa: binos oculos, binas aures, bina brachia, binos pedes: breviter etiam in ipsis articulis bina omnia. Quod si binarius numerus præter cæteros omnes hominis esse proprius verè dicitur; consequetur maximè quadrare Romano Pontifici. Quis enim Romanus iste Pontifex? Papa scilicet. Quod nomen è duabus constat literis, iisque ad majorem attentionem geminatis: & duabus, scilicet, syllabis ad eandem observationem duplicatis. Sic igitur concludam cum suo Pasquillo: Tu es qui venturus eras, an alium expectemus?

Quis belluæ numerus?

Quaproprer cùm de Antichristi nomine constet, quid est quod laboremus in numero 666. Nos enim subtiliorem numerorum disquisitionem de-

Quid numerus 666.

precati ſumus, qui certè ſine peculiari Spiritus ſancti revelatione cognoſci non poſſunt: nedum ullæ humani ingenii ſubtilitate. Sed quoniam attentionem & intelligentiam noſtram excitat Spiritus ſanctus, & docet in hoc verſari ſapientiam, & ut cui mens ineſt, ineat numerum belluæ; & hanc interpretationem oporteat non è Pythagoreorum numeris, non ex obſcuriſſimis ſcripturæ ſacræ locis petere: ſed ex ipſo rerum uſu & experientia, & præteriti temporis memoria; audeamus & nos verbo Dei, reíque veritati congruam afferre interpretationem. Quod ſalvo faciam Eccleſiæ judicio. Sed tamen quæ plana, aperta, ſimplicia & humanâ minime infecta ſapientiâ; ea mihi & Spiritus ſancti majeſtati & ſimplicitati Eccleſiæ, aptiſſima videntur: ut quemadmodum aliena laudo: ſicut eſt vox [Latinus] ab Ireneo edocta, aut [Eccleſia Italica] quæ hunc numerum continet; ſic noſtra à nudæ veritatis ſtudioſis minimè exploſum iri confidam. Cùm autem unius veritatis ſigna complura poſſint eſſe; quid obſtat quo minus uno ſigno pluribus modis veritas obſignetur? Hic ergo numerus 666. duo mihi ſignificare videtur: & tempus à Chriſto Domino pro peccatis noſtris paſſo, quo exortus eſt Antichriſtus: & ætatem duraturæ Antichriſtianæ tyrannidis. Conſtat enim vel prædicente Gregorio primo, vel ante illum Leone, Bonifacium tertium, qui in mercedem ſuæ perfidiæ, primus à Phoca tyranno œcumenici Epiſcopi ſuperbum titulum nundinatus eſt, auſpicatum hanc iſtam in Eccleſiam Dei tyrannidem, ipſo penè ſexcenteſimi anni momento. Cui temporis ſpatio ſi addideris annos 33, quibus Dominus noſter in terris vivens redemtionis noſtræ myſterium implevit, & id ætatis

tis qua bellua adolevit, quantulum abfuerit ab annis 666? Vt quod definitum tempus aliquantulum prævenit ortus Antichristi, peccatis nostris debeamus, ex justo Dei judicio, qui liberrime agens suas commiserationes & judicia temperat, sicuti nobis novit expedire. Nam quod ad tyrannidis istius diuturnitatem attinet, cùm is revelatus sit ad clangorem sextæ tubæ, ore Hieronymi Pragensis, & Ioannis Hussii, quos diximus, sicut vaticinatus fuerat Ioanni Apostolo Angelus, in ipsius civitatis Sodomæ, Conciliique Constantiensis medio, martyrio Christi coronatos esse: qui fuit annus à Christo passo 1415: Vt si annos ab exortu Antichristi sexcentos sexaginta sex addimus, ad annos totidem, quibus tyrannidem exercuit; efficiantur anni mille trecenti triginta tres. Quem annorum numerum quod annis octoginta duobus, tyrannis Papalis prætergressa est, peccatis nostris imputemus: & quod anni ejus manifestati numerare jubemur, qui cum eodem prædicto tempore concurrunt. Sed nec annos ab ortu Antichristi numerare jubemur, sed regnantis belluæ, & furentis in Ecclesia, ad ejus manifestationem per prophetas: per quam interrupta est regni ejus possessio. Verum sit istud Ecclesiæ piorúmque judicio submissum.

Transitio ad ea quæ dicenda sunt.

Vidimus è notis nostris in superiora Apocalypseos capita, quæ fuerit Domini Dei nostri adversus Ecclesiam comminatio, nisi fidei puritatem & disciplinæ severitatem solicitè diligentérque conservaret: quarum alteram cum aliquot post seculis hæreses in Ecclesiam inductæ corrupissent: alteram partim Episcoporum ambitio, partim mores impuri per neglectum dissolvissent; ut jam Apostolicæ priscæque puritatis obscura lineamenta supereſ-

sent, & miserabilis Ecclesiæ status videretur: his tantis malis offensum diximus Dominum justissimo suo judicio immisisse in eam furoris sui indignationem, subrutis illius in Oriente per impias gentes fundamentis, quas ex ultimis gentibus evocatas, ad Euphratem continebat, resipiscentiam nostram expectans: In Occidente vero Antichristo suscitato, & per immensos terrarum, mariúmque tractus Sarracenis aliisque feris gentibus accitis, quæ nos castigarent, & ad seriam pœnitentiam invitarent. Hujus porro Antichristi duram servitutem cum pia Dei gens per aliquot secula pertulisset, & miserabiliter oppressa ad Deum inclamasset; videndum nobis est deinceps, quibus quantæque suavitatis, & propinquæ liberationis consolationibus afflictam ærumnosissimè, & jacentem Ecclesiam Dominus erigat, & meritam de Antichristo, totóque ejus regno atque satellitio promittit ultionem. Agnus autem è monte Sion, id est, Ecclesia, plenitudinem gentium in eam se congregaturum pollicetur. Quinetiam quò major electorum numerus intelligatur, atque Ecclesiæ diuturnior, firmiórque constitutio; is numerus disertè notatur, qui cum quaquaversum quadratus sit; perfectionem, constantiam, & soliditatem signat. Hos autem, ait, redemit ex hominibus, ut sint primitiæ Deo patri & sibi. Quapropter reparanda promittitur Ecclesiæ soboles per extraordinariam, & per efficacem Ministerii vocationem: per quam euangelizetur habitantibus in terra cuilibet nationi, linguæ, & populo: quæ sancta vocatio, quo efficacior intelligatur; ab Angelo è cœli medio facienda dicitur, ad majorem attentionem, & ut non tam auribus, quàm intus intonante Spiritu sancto, animis

Promissiones ab Antichristo liberandæ Ecclesiæ & reparandæ. Apoc. 14.

Extraordinaria Ministerii vocatio.

mis homines exaudiant. Itaque conclamant ſancti, beatíque ſpiritus, & ita nos ad audientiam exhortantur : Timete Deum, & date illi gloriam. Nam adventat hora judicii ejus. Adorate eum, qui cœlum terrámque condidit. Quam ad vocem euangelicæ prædicationis, quò intelligeremus Antichriſtum paulò pòſt ruiturum; jam inde quaſi præcipitato exultat, & exclamat Angelus : Corruit, corruit Babylon, magna illa civitas, quæ imbuit omnes gentes vino ſcortationis ſuæ.

Veruntamen ne fortè quis putet meretricem iſtam inultam caſuram; prę̃monemur omnes, eam, quod ſolent jamjam morituri, intentaturam atque contracturam nervos viréſque ſuas, Eccleſiæ quò plurimum noceat : ſaltem inulta ne cadat. Itaque Eccleſia ſeriò excitatur ad perſeverantiam. Hic eſt, inquit Angelus, patientia ſanctorum : Hic ſunt qui ſervant mandata Dei, & fidem Ieſu Chriſti. Sed hic furor ad breve tempus duraturus promittitur : additur & inſignis conſolatio, de iis quos furor iſte oppreſſerit; ut ne quis martyrium Ieſu Chriſti ſubire recuſet. Audivi, inquit Ioannes, vocem cœlitus clamantem; Beati, qui moriuntur in Domino. Nam requieſcunt à laboribus ſuis, & opera eorum illos conſequuntur. Sed & propinquus ultionis eorum dies dicitur adventare. Prodit enim è cœlo Angelus meſſurus falce terram, & congregaturus zizania in ignem æternum, atque vindemiam iræ Domini coacervaturus ad furoris ejus torcular : è quo dicit eruptorum impiorum ſanguinem, ad equorum frenos per mille octingenta ſtadia. Quibus verbis ingens Antichriſtianę conjurationis clades, & inſignis pũs regibus atque principibus victoria promittitur : qualis ſcilicet proximo capite 15. & 19. pro-

Morituri Antichriſti conatus & convulſiones.

Judicia Dei in regnum Antichriſti.

19. promittitur.

Apoc.15. *Victoriæ navalis Angliæ à Domino prædictio, quæ liberationi populi Dei ex Aegypto comparatur.*

Nam ne mare quidem expers victoriarum Domini, ingloriumque fore prædicitur. Quod enim super mari vitreo sancti ambulare in cytharis dicuntur, canticum Mosæ servi Dei decantantes; Ingens sanctorum lætitia notatur è fœlice victoria. Nam quod mare sanctis est vitreum, Antichristianis est igneum atque sulphureum. Qua narratione quid aliud animis concipiamus, quàm quod nos modò res ipsa docuit, & experientia; insignem promitti nimirum de Antichristianis conjuratis in Ecclesiæ exitium, in mari victoriam: quam sancti non suo quidem robore, suísque viribus, sed virtute potentiáq; Dei forent adepturi? Nam cùm instabilitas, & tempestates maris propriæ sint; contrâ mare vitreũ depingitur: ut sanctis beata tranquillitas, & in medio mari inusitata fœlicitas intelligatur. Per obambulationem verò in eo, & canticum illud Mosæ in cytharis, quid nisi ἐπινίκιον carmen ob partam victoriam denotetur, & gratiarum actio in ipsa victoria?

Et erat certè Hispanica classis & numero navium, & ipso genere atque firmitate terribilis, & quæ ipsi etiam Turcarum imperatori, & Africæ regibus terrorem incuteret: & cui etiam ab annis amplius mille, nulla par, quod quidem meminerim, commemoretur: habebat præter onerarias, naves centum triginta, quarum sexaginta tantæ magnitudinis erant, ut vix toto Oceano ullæ veniant comparandæ, & quarum quatuor victoriam ad Ambracium sinum potissimum de Turcis comparasse credantur. Erant autem militum robore iustructissimæ, ex iis regionibus quę præcipuam sibi in re bellica gloriam arrogant: ex Hispanis, Italis, Germanis:

nis: lectorum militum erant ut minimum xxiij. millia, vel ipsis Hispanis testibus: qui ad terrorem incutiendum, suarúmque virium ostentationem, libellis totâ Europâ dispersis ad xxx. armatorum millia habere se gloriabantur. Classis erat præterea omni bellico apparatu ita copiosa, ut tormentorum æneorum sex millia jactarent, & globorum pulveríque sulfurei tantam vim, ut ad multos annos, omnésque belli usus in aliquot annos abundè suppetere videretur. Commeatuum verò tantam vehebant copiam, ut tanto exercitui in dimidium annum suffectura esset. Non immeritò igitur si hanc classem suo robore æstimas, Hispani Invictam classem, Invictum & exercitum gloriabantur. Itaque veniebat tantam audaciam spirans, ut non tam ad bellum, quàm ad certam exploratámque victoriam plenis velis navigaret: nihilo Britanniæ, imò Ecclesiæ Dei, mitior futura, quàm barbaris solent esse Indicis. Erat enim in animo alteram in Oceano septentrionali Hispaniam novam condere, abrasis populis & extinctis: ne quando paucitatis Hispanorum cõtemtu haberent rebellandi voluntatem: vix ipsis infantibus parsuri: quibus stigma inurere constituerant, ad superstitis gentis ignominiam.

Apparatus terrestris exercitus.

Præter has tantas copias, Hispaniæ Rex in Flandria Parmensi Duce, habebat alium exercitum, quem fermè biennio antè conscriptum sub signis habebat, & ingenti sumtu alebat. Nam si Bernardino Mendozæ apud Regem Galliæ legato credimus, sumtus hujus exercitus menstruus, erat ad quindecies centenûm millium coronatorum. Constabat autem è xl. millibus peditum lectorum: & xij. equitum millibus, si eidem Mendozę credimus,

quos

quos vel in castris jam habebat, vel in Germania ad omnem occasionem conscripserat, quibus stipendium menstruum pendebat. Has tantas copias non modò domandæ Britanniæ, & coloniis novis deducendis sat magnas esse judicabat: sed Ecclesiâ etiam totâ Europâ extirpatâ, novæ per Europam parandæ Hispaniarum regi Monarchiæ. Sic enim gloriabatur Bernadinus Mendoza, magna se esse spe, hoc quadriennio toto videndi Regem suum omnium Europę regnorum Monarcham. Nam subacta Britannia, Galliam quę jam magna ex parte, Liguæ istius operâ, sua esset facta; haud ita magnam moram allaturam. Quibus regnis domitis atque debellatis; Germaniam, ut est ditionibus divisa, & religionum diversitate distracta, non posse diu tantis opibus terra maríque obsistere.

Quibus viribus Dominus tantam classem profligavit.

Habemus invictos exercitus: videamus contra quibus viribus Dominus Deus noster singulari sua providentia, Ecclesiam suam è tanto discrimine liberavit. Est quidem Angliæ regnum navibus, armis, viris, omníq; bellico apparatu ita instructum, ut nulli regnorum, quę in Europa florere videntur, cedat. Tanta classis instructa publicè, privatorúmque studiis; ut satis esse judicaretur non Hispanicę solùm classi repellendæ atque fugandæ: sed etiam continendo Parmensis Ducis exercitui; ne sicut convenerat, se cum classe conjungeret Hispana: ut terra maríque rem uno impetu gererent. Tantæ terrâ copiæ aderant, ut omnibus litoribus, quibus appelli posset, non firma modo præsidia, sed fortes, validíque exercitus forent impositi: instructi omni commeatuum, reliquorúmque belli instrumentorum copia. Præterea exercitus invigilabat ad fines regni, ne quid à finitimis moveretur, conscriptus,

Noluisse humani usi quæ redundabant.

tus,& ad primum quódque ſignum paratus. Et ne quid intus turbaretur;ampliſſimæ copiæ,duce,milite,armis,equíſque inſtructæ ad omnes caſus erant paratæ. Sed & exercitum penes ſe ſereniſſima Regina pari robore habebat, quem Parmenſi, & Hiſpanis opponeret,ſi terram caperent.Atque tot exercitus tantis omnium ſubditorum, ad ſuæ Majeſtatis incolumem ſtatum, patriæque ſalutem, animis adminiſtrabantur; ut pro innato huic genti militari robore,& ſuæ patriæ ſumma charitate; ipſi Papiſtæ, quorum vana confidentia inductus potiſſimum ad hanc expeditionem ſuſcipiendam Hiſpanus credebatur; ipſorum etiam fidelium, Eccleſiæque,cujus inprimis ea res agebatur,ſtudia ſuperare cótenderent.Tanta eſt inſita huic genti patriæ charitas. Quin & ſereniſſimus Scotiæ Rex, cujus multis de cauſis offenſio timebatur : ſuis poſtpoſitis rebus, Eccleſiæ ſaluti, Chriſtíque Domini gloriæ,non ſuas tantùm copias, quæ viris,& equis validiſſimæ ſunt : ſed etiam ſuam operam præſentiámque obtulit.Poſtremo principes exteri tum privatam amicitiam cum ſereniſſima Regina ſecuti, tum communi cauſa ſalutéque permoti,cum ſuam in ejus incolumitate ſalutem verſari viderent; è Germania,Dania, Hollandia, Galliáque quicquid iſtud eſt, quod poſſunt, quod quidem eſt ampliſſimum, certatim obtulerunt.

Et ſunt ſanè tantæ opes, atque præſidia Dei benignitate ſereniſſimæ Reginæ conciliata, atque comparata : verùm Dominus Deus noſter nec ſereniſſimæ Reginæ,nec Eccleſiæ ſaluti deeſſe voluit. Suam enim velut præſentis dexteram, qui totus ubique eſt,fortiſſimè potentiſſiméque exeruit. Nam ab ipſo Hiſpaniæ portu, ac limine ſuperbam iſtam

classem, atque à Papa consecratam omni ostentatione diríque, & etiam ipsi penè cœlo minitantem, afflixit æstate media, & tum tranquillo mari: ut triremeis instructissimę & maximę treis, alto absorptæ sint: una cassa & lacera ægrè se in portum receperit. Reliqua navigatio diebus ad summum 13. ex Vlyssiponensi portu fœliciſſimè confecta: non velis magis plenis vento, quàm spe & superbia animis tumentibus. Sed cùm sub æstatis occasum ab Anglis non amplius navigatio timeretur, & securiùs jam agerent; repentè classis Hispanica apparuit. Et quod perincommodè accidit; concluſa classe Anglica Portumensi & Plemmensi portubus, qui sunt notho adversi, qui tum perflabat. Ad quod nuntium cum raptim Præfectus maris Anglici, ejúsque Suppræfectus Franciscus Draco, fortissimi & spectati bello Duces, suas naves educerent sub vesperum; & vix naves sexdecim prodiissent, aliis longo agmine nitentibus; tantum Dominus Deus noster terrorem Hispanicæ classi immisit; ut si eas naves repentino adventu opprimendi satis animi fuisset; quantum quidem humani judicii conjectura consequi possumus; ab Anglis magna clades accipi potuerit. Sed quid ausi essent, Domino perterrente? Itaque ad primum Anglicarum navium impetum Hispani secundo usi vento, eripiebant se hosti, fortiter insectanti: quod eâ trepidatione factum; ut naves duas validissimas, quibus & præcipuæ virtutis cohortes vehebantur, & magna vis pecuniæ ad terrestris exercitus stipendium, fugâ deserere nihil vererentur: quæ non magno certamine deditionem fecerunt, captæque sunt. Ab eo tempore pudore fugam cohibente, sed animo fugitîvo, denso agmine, & velut ad prelium instructo naviga-

Panicus terror invasit Hispanam classem.

navigabant ſecundo uſi vento, & nonnihil jam conſidere, & fugæ ignominiam reparare videbantur; ut anchoras jácere, & ſubſiſtere audere crederentur. Sed ad aliquot incenſarum de induſtria ab Anglis navium ſpeciem, ac velut ad nocturnum ſpectrum, quale à Gedeone Madianitis oblatum, tantus pavor repentè claſſem invaſit Hiſpanam; ut deſertis anchoris, rudentibus raptim abſciſſis, velis ventóque ſe commiſerint: quo in tumultu fortiter inſequentibus Anglis, naves aliquot partim depreſſæ ſunt, partim in vada illiſæ. Et cùm ſub exercitus Parmenſis Ducis præſidium cuperent perfugere; vel vada veriti, vel ſurgente vento impulſi, fugam jam apertè fecerunt: ſed Bombardis ex Anglicis navibus tam malè accepti, ut multæ naves laceræ perierint, multæ ægrè ſequerentur. *Fuga aperta.*

Ac ne vanè Domino Deóque noſtro tantæ victoriæ laudem tribuere videar; utar ipſius ſummi Ducis, viríq; præſtantiſſimi Britannicæ claſſis Præfecti, quem Admiralium vocant, authoritate: qui quodam in ſcripto, quod ejus nomine circunfertur, hanc Deo gloriam dixit, ei nec invidit: ſuæve maluit attribuere virtuti. [Verum (inquit) iſta omnia geſta ſunt ſola Dei bonitate, contra omnium opinionem. Nam omnium judicio tantùm idonei eramus, qui claſſem tantam admirabundi ſpectaremus. Neque verò ab initio congreſſus uſque ad exitum, noſtræ plures naves quàm 22. aut 23. ad ſummum fuerunt, quę auderent propiùs accedere: cùm hoſtium 90. naves eſſent æque maximæ, & validiſſimæ, quæ continenter præliarentur.] Hæc vir ille non virtute magis militari, quàm pietate clariſſimus. Hujus igitur viri tanti authoritate ita concludam: Dominum Deum noſtrum Principem in *Confirmatio hujus narrationis.*

hac victoria, causáque sua laudem sibi vendicasse: secundas verò partes Reginæ serenissimæ, fortissimisque ducibus, quos in tantæ victoriæ societatem asciscere dignatus est, detulisse. Constat autem ipsorum captivorum testimonio, tantam animorum obortam à Domino inter Hispanos consternationem; ut si propius ad eos accessum esset, & cominus injectis harpagonibus & vncis ferreis decertatum; totam classem, tradente ipso imperatore, deditionem esse facturam.

Adaptatio capitis 15. Apoc.

Hanc ergo Dei victoriam prosequentes secundo vento Britannicæ naves, velut è mari vitreo, sed Hispanis sulphureo, Domino Deo suo canticum Mosæ servi Dei concinebant. Magna sunt & admirabilia opera tua Deus omnipotens! Iustæ tuæ viæ sunt, veræque Rex sanctorum Domine! Quis non timebit, neque concelebrabit nomen tuum? Sanctus es enim. Quamobrem gentes confluent, & adorabunt coram te. Sunt enim manifestata judicia tua. Hoc igitur, aliisque carminibus fugientem classem prosequentes Anglicæ naves ovantes, perduxerunt sub sexagesimum elevati poli borealis gradum. Sed cum desperato classis Hispanicæ sub Autumnum adventu, velut defunctoriè paratus esset commeatus, & sub Hispanicæ classis appulsum, in naves raptim impositus; deficiente penè pulvere tormentario, reliquóque belli instrumento, atque commeatu, non modò nave nulla amissa: sed ne vix lacerata quidem, quamvis sex millia majorũ tormentorum, ipsorum confessione, imò gloriatione, haberent; Angli domum incolumes ingenti cum alacritate, cum auro Hispanico in ipsorũ perniciem convecto redierunt. Hic igitur finis insequendi fuit.

Reditus classis Anglicanæ.

Sed

Sed Dominus Deus noſter nihilominus ſuam è manibus victoriam non dimiſit, ſed eſt ita fugitivos ſuos perſecutus, ut alias naves in Norwegiam, alias in orcadas inſulas, alias alio loco disjiceret: ut plerę̨q; vadis impactæ naufragium fecerint, alię in hoſtiles manus devenerint. Quibus cùm non peſſimè actum eſt. Nam ex ægrorum copia, & corruptorum commeatuum fœtore, ſed inprimis aquæ putrefactione, magna lues invaſerat ita naves, ut magno numero morerentur. Quanto autem cùm dolore putemus ipſorum dominorum, & tam ſuperborum Equitum manibus, egregios Hiſpanienſes equos in mare præcipitatos, ad allevandam putris aquæ penuriam, qua laborabant? eodem multam & mulorum mularúmq; multitudinem dejecerunt, quos ad impedimentorum caſtrenſium ſubvectionem devehebant. Ergo miſera claſſis inſequente Dei judicio, per duos menſes evagata per maria, cùm portum nullum haberet, quò ſe reciperet; tandem ad Hiberniam disjecta eſt, vel impacta potius: ubi, quò Domino viſum eſt impulſæ, primùm naves 12. majores fœde perierunt: cùm jam mallent Hiſpani barbaris ad cædem ſe tradere, quàm mari ſe committere, & tam dira divinitus perpeti. Ita juſtus Dominus perduellis ſuæ ſuperbæque gentis animos fregerat, atque malis contuderat. Cùm reliqua claſſis non incommodum nacta ventum, ſe ſubduceret, & in Hiſpaniam retrò contenderet; ecce rurſus Dominus fugitivos ſuos è fuga retraxit, & in Hiberniam impegit, barbarísque tradidit, qui paucis ſervatis, reliquos obtruncarunt. Vt è tanta claſſe tantóque exercitu vix 30. naves redierint, eęque minores: niſi quod in iis treis majores fuiſſe dicuntur: hominum verò cujuſcunque generis vix

Deus abſcedentibus Anglis victoriam ſuam perſecutus.

tria

tria millia: sed animam ægrè trahentium. Tametsi id potissimum pro illorum salute supplicat Ecclesia, pro tantis quæ minitabantur malis; ut propitius Dominus, cujus infinitæ potentiæ, justitiæque par est misericordia; reliquias servet aliquas, quæ ejus admiranda pro Ecclesiæ salute opera testentur, & cognoscant non jam metu stupefacti, sed fide confirmati; si salvi deinceps homines esse velint, ab ista secedant Babylone: ne eodem Dei judicio oppressi miserrimè conterantur. Sed quoniã ne hac quidẽ plaga, homines, ut sunt ad suã devoti perniciem, ab Antichristo ad Christum Domiũ volent perfugere: quantumvis apertum esse templum Dei, & fumo velut vapore quodam, è Dei præsente Majestate excitato completum Ioannes Apostolus affirmet; nemo tamen impius illud ingressurus dicitur; donec septenæ, septem Angelorum plagæ in Papatum immissæ fuerint: sed ad quas effundendas ipsi se mutuo adhortantur Angeli.

Allusio prophetica hujus victoriæ, cum submersione Aegyptiorum in mari rubro.

Priusquam verò ad hanc prophetiam redeo, colophonis loco, hoc unum annotatum velim, quòd ait Ioannes servos Dei in mari vitreo, ipsíq; tranquillo, sed hostibus igneo ceciniſse canticum Mosæ servi Dei; videri mihi & id prædicere, ob talem similémque victoriam, ob quam decantatum est à Mose totáque synagoga carmen illud; similem quoque gratiarum actionem demersis in maris profundum cum ipsis equitibus equis, eversáque Pharaonis alterius superbia, iri decantatam. Eodem enim miraculo res penè gesta, eadem enim promissione nos confirmavit Dominus: Nolite timere: Persistite, ac videte salutem Domini, quam faciet hodie. Nam Ægyptios, quos hodie vidistis, nunquã videbitis. Dominus enim depugnabit pro vobis,

vobis, vos autem quieſcetis. Sic enim Ægyptii dixerunt: Fugiamus ante Iſraelem. Nam Dominus pro illis præliatur. In illo autem die Dominus ſervavit Iſraelem de manu Ægyptiorum. Vidit autem Iſrael Ægyptios mortuos per litora: Vidit, inquam, Iſrael magnam illam potentiam, quam intentavit Dominus contra Ægyptios. Populus autem timuit Dominum, & credidit in Dominum, & Moſæ ſervo ejus.

Verùm ut jam ad id revertar quod cœperam, ingentes calamitates in Antichriſti civitatem velut iræ judiciíque Dei phialæ, effundendæ prædicuntur. Sic enim Angelus ex aquis exclamat: Iuſtus es Domine! Qui eras, qui es, ac ſanctus: propterea quod iſta judicaſti. Nam cùm effuderint ſanguinem ſanctorum ac prophetarum tuorum, dediſti quoque eis pro merito ſanguinem potandum. Cujus divini judicii modus deſcribitur; Cum ait fore, ut adverſus Chriſtum pro Antichriſto nihilominus reges conjurent, populíque inebriati vino ſcortationis ejus tumultuentur. Verùm quid efficient amplius obluctando calcibus adverſus ſtimulum Dei; quàm ut triumphos cumulent Chriſti, & majus ſuum augeant, maturéntque exitium, & ſuo papatui ruinam? Dominus autem cùm ſit omnipotens, & voluntatis ſuæ nutu totum illud regnum poſſit evertere temporis puncto; tamen eo honore pios reges & principes dignatus eſt; ut eos in victoriæ ſuæ ſocietatem vocet. Itaque adverſus hanc impietatis contumaciam evocantur illi ab extremis orbis finibus. Ac ne quid ad ultionem Dei properantes remoretur; ingentia flumina exiccanda promittuntur. Vnius autem difficultatis mentione, Dominus omnia ſe ſublaturum impedimenta pollicetur,

Apoc. 16. *Phialæ iræ Dei in Papiſticum regnum.*

Reparatio virium Antichriſti, ſed à pijs principibus profligandæ. Apoc. 17.

pollicetur, & viam ad victoriam explanaturum: ut nec Alpium juga, nec urbium munimenta, nec exercituum velut objectæ moles, ad ultionis Domini diem properantes pios reges & principes distinere possint. Congreget itaque Romanus Antichristus per suos Iesuitas, malignósque spiritus, principes & populos, quos suis veneficiis fascinavit, ad prelium cùm volet: patet illi locus amplissimus in Armagedon: id est, in ejus suorúmque trucidationi destinatum locum. Quinetiam ipsa tota Antichristi civitas & communis conjuratio, sicut pax esse impiis inter ipsos diuturna non potest: sicut ad turris Babel propugnationem coiit; ita labia & studia alia ab aliis dividenda promittuntur trifariam; ut impleatur quod ait Dominus: Omne regnum contra se divisum desolatum iri. Cujus certè distractionis jam hisce diebus in Gallia semina à Deo videmus; Antichristi artibus ipsi regi, & populis, qui non sunt excæcati, patefactis, ut de se jam cogitent.

Apoc. 17. *Descriptio graphica Antichristi.*

Ac ne quis istorum ullam condemnationi suæ prætendere possit excusationem; quis iste sit Antichristus, velut è tabella Spiritus sanctus describit capite 17. Sic enim depinxit Angelus potius quàm delineavit: Veni: ostendam tibi condemnationem magnæ meretricis, quæ multis aquis insidet, cum qua reges terræ fornicati sunt, & cujus scortationis vino inebriati sunt incolæ terræ. At verò per aquas, quibus insidet, ipso Angelo interprete, populi, & multitudo gentium furiosa, velut torrentes è præcipiti intelliguntur: quos meretrix ista Babylonica ruentes plus satis furore suo, magis impellit.

Roma sedes Antichristi.

Quod autem subjungit Ioannes se vidisse eam insidentem belluæ; Roma, Monarchiæ Romanæ sedes designatur, quam Antichristus pietatis simulatione

ne

ne verbum Dei impudenter ementitus occupavit. Cujus quàm superbus cultus futurus esset, docet: cùm ait meretricem vestitam purpura, & colore coccineo, quem ut sibi proprium, tot fuso purpureo sanctorum sanguine, sibi dedicavit: excultam autem auro, gemmísque, ac margaritis splendidam: Cujus in manu quid significare aliud putamus aureum illum calicem plenum abominationum & immunditiarum scortationis suæ; quàm nefanda traditionum veneficia? Sed in primis Missæ, quæ è suæ superstitionis instrumento præcipuo συνεκδοχικῶς denotatur. Et hoc sanè calice suo impurissimo videmus reges & incolas terræ dementatos, & in has bestias quasi è Circes populo conversos. Titulus autem quem in fronte præfert, hoc illud tam admirabile, quidni mysterium significet Transubstantiati panis & vini in ipsum Christi Domini corpus & sanguinem? Sed & potestatis ejus mysterium, quô habere se gloriatur Spiritum sanctum in pectoris sui non tam scrinio, quàm sacrario? & ita potestatem habere cœlo ac terrâ servandi atque perdendi quos libitum est: dandi regna, exauthorandorum regum, & eorum regna transferendorum in quos visum est. Sed hujus tanti mysterii in fundum, si penitius, velut in annuli palam inspexeris; scriptum invenies: Hic est Antichristus ille perditionis filius, qui per impietatis furorem invasit in Christi thronum, & in Ecclesia dominatum occupavit. Quàm verò ad expressam veritatem, &, ut ita dicam, ad vinum; dicitur ebria esse sanguine sanctorum & martyrum Iesu Christi? Quis enim Mahometes, quis Sarracenus, quis Turca, quis ex ima Tartaria, tanto odio & crudelitate Ecclesiam Dei unquam est persecutus? Cujus alterius sectæ

immanitatem non extinxit puerilis ętatis & fœminei ſexus commiſeratio? At iſta meretrix nullius miſeretur: & ſemel revocaſſe ipſius impietates in dubium, ſcelus eſt nulla pœnitentiâ, nullo ſupplicio expiandum. Quod autem mater abominationum & ſcortationum terræ dicitur; Quis non agnoſcat Romanum Antichriſtum in quinque ſuis Conciliis dominantem (quorum tria Romæ habita) & tranſubſtantiationis abominationem imperantem, & edicentem credi in tertiumdecimum fidei articulum? Nam cætera mitto, quæ ſunt innumerabilia: & quod ex hoc unco, tetram Belluam, filiúmque illum Sathanæ primogenitum licet æſtimare. Vnum Tridentinum Concilium, quod tanto furore bellico, orbi terrarum obtrudit, ſatis atteſtatur, eum non imperium duntaxat in reges moliri; ſed ipſa regna immediatè ſibi ſubjicere velle. Quod qui recuſarit; impium, ſacrilegum, hæreticum, & ignibus tollendum.

Roma ſedet Antichriſti prædicitur.

Verumenimverò quàm graphicè meretrix iſta depingitur à Spiritu ſancto: cùm ait eam civitatem, in qua ſuæ dominationis ſuperbiam erat oſtentatura; illam ipſam eſſe, quæ hujuſce revelatæ prophetiæ tempore imperabat regibus terræ, & orbis imperium tenebat. Quis enim Romam non intelligat? Nam quòd eadem beſtia, qua vehitur, fuiſſe quidem, ſed jam eſſe deſiiſſe ſubjungitur; illud ipſum magis confirmat. Idem enim locus eſt imperii priſci, & eadem ſedes hodierni imperii nuncupatur: ſed quantopere ab illo mutata? Vt jam vetus Roma Romæ quęratur, & illius imperii ſolum nomen reliquum ſit. Ita fuit, & non eſt amplius, cùm tamen ſit. Nam ſeptem capita Belluæ, expreſſe ſeptem illi colles eſſe dicũtur, quibus Antichriſtus inſidet.

Septem capita quæ?

sidet. Quis enim ignoret septicolem depingi Romam, & appellitari? Quod autem præterea reges septem designari docet Angelus; salvo Ecclesiæ, suóque cuique homini pio, judicio, septem insignes designari videntur superbi Papæ, & præter cæteros velut egregii & insignes, per quos plurimùm ista in Ecclesiam invecta potestas est. Quid enim sunt Papæ nisi Regum Reges, qui imperia, regnáq; condunt, dirunt, transferúntque pro sua libidine? Quinam autem illi fuerint, tacitæ cujusq; recordationi relinquam. Mihi tamen omnium scelerũ Antesignavi, & Coryphæi videntur Bonifacius 3, Gregorius 6, & qui ejus discipulus, præceptoris sui impietatem & impudentem superavit audaciam, Hildebrandus, qui & Gregorius 7, Vrbanus 4, Innocentius 3, ut aiunt, Hildebrandi nepos, Bonifacius 8, Alexander 6: quibus addas licet in corollarium, octavum hunc extremúmque, qui tanta furit rabie, Sixtum cognomine Quintum: re vera, ut nequitia, ita & ordine, si Deo placet, & ei principes parebunt, postremum.

Habemus igitur quis iste sit Antichristus, quem Christi Domini, ut capitalem hostem, his novissimis diebus in ira sua conficiendum determinaverit: Subjicitur modus mactationis ejus capite Apocalypseos 17: de qua salvo Ecclesiæ judicio, dicam quid mihi ex verbo Dei verissimum esse videatur. Regnum Antichristi duplici nobis est ratione considerandum. Alterum enim, quia in Spiritus hominum, terrore mortis æternæ dominatur; Spiritale quoque vocemus licet: per quod abrogata doctrina fidei, & passionis Christi meritô, suáque Missâ inductâ, & suis meritis, suo & purgatorio, atque indulgentiis, in hominum animis dominatur;

Modus qua conficiendus Antichristus duplex.

Apoc. 17.

Regnum Antichristi duplex, duplici modo extirpandum.

æternæ mortis ignibus propositis, si quis contrà senserit. Est & alterum temporale Antichristi regnum: quô evectus in imperii Romani, cæterorúmque principum cervices, superbam in illos, populósque dominationem exercet. Ait enim sibi quoque, ut Christi vicario, datam cœlo terráque potestatem: cujus beneficio atque gratia, velut precariò reges suam potestatem ab illo habeant: ut nisi ejus libidini pareant, omnibúsque mandatis quàm mox obsequantur; ut ingrati, & hæretici sibi mandatis, regnis excidant, & ut ab hæreticis & Deo rebellibus, ad suam sedem rursus devolvantur.

Qua ratione excindatur spiritale Antichristi regnum.

Quod ad spiritalem Antichristi tyrannidem attinet, qua eam ratione Christus Dominus extincturus sit, docet Apostolus 2. Thessal. 2. Num meministis, ait, me hæc prædicere vobis coram, cùm essem præsens? Et nunc intelligitis, quid eum teneat adhuc: ut suo tempore reveletur. Nunc enim mysterium iniquitatis operatur: sed qui rerum potitur, id est, Christus Dominus, potietur adhuc, donec ille aboleatur. Tùm enim revelabitur impius ille, quem conficiet Dominus spiritu oris sui, & abolebit adventus sui luce: id est, verbo, & scriptura per Spiritum suum. Capite verò ejusdem libri 19. sicut & isto 17. docemur Christum Dominum utramque tyrannidem utroque gladio excisurum: illam, eo qui ab ejus ore procedit: qui est verbum Dei: alteram, quæ temporalis est, ipsius in primis virtute divina destructam iri: sed & principum piorum gladio. Illam ergò Antichristi dominationem, videmus, Deo gratia, per omnes Christianas provincias magna populorum conversione partim ita jam abolitam, ut abrasa penè ex animis ejus sit omnis memoria: partim sub Antichristi tyranni-

Vtrumque Antichristi regnum nunc excindendum.

de,

de, etiam ubi ſuam Inquiſitionis Hiſpanicæ carnificinam exercet; ita tabeſcere,& paulatim confici; ut vix, nec niſi precariô ſubſiſtat: ſed qui jam jam, (ut equidem de piorum regum & principum pietate mihi perſuadeo, quos Dominus ab ejus tyrannidis ſervitute liberavit) ipſorum gladio conficiendus quàm primùm promittitur. Eo enim honore tanto dignatus eſt, ut hanc ſuam deleti Antichriſti gloriam,cum illis communicatam velit. Sic enim ait Angelus, cornibus decem, quibus tandiu inſignis dominatus eſt Antichriſtus, totidem reges deſignari;qui vim & poteſtatem ſuam dediſſent Belluę. Quos poſteaquam ſuo tempore vicerit Agnus Dominus, ſed gladio ſpiritus verbíque ſui, per fidem & Euangelii prædicationem; eos immutata in melius voluntate per pœnitentiam;viciſſim odio infenſiſſimo perſecuturos illam meretricem, ac omni cultu atque ornatu ſpoliaturos, igni crematuros, atque ejus etiam carnem præ odio pene voraturos: Propterea quod,inquit, Deus immiſit in eorum corda eam mentem, ut faciant quod ipſi complacitum eſt:& ut concordi ſint inter ipſos voluntate, donec iſtæ promiſſiones penitus impleantur.

Per pios principes.

Ergo ſuo quæque generi conferamus: & quod ait Apoſtolus,Spiritalia ſpiritalibus componamus, terrena terrenis: ut Chriſtus Dominus ſpiritu verbóque ſuo ſpiritalem iſtam tyrannidem ex hominum ſpiritibus profliget: terrenam verò, terreno principum regúmque gladio. Nec enim omnia Eccleſiæ facta promiſſa,ad allegorias trahenda: cum enim ea ex animis regenitis præcipuè conſtet; hominibus tamen etiam externis bona ſpes proponitur. Idcirco dixit anteà Angelus exiccanda ab ultimis

Gladiũ ex ore Chriſti principatum obtinere in Antichriſti excidio: ſed victoriam eum principibus piis communicatam velle.

æternæ mortis ignibus propositis, si quis contrà senserit. Est & alterum temporale Antichristi regnum : quô evectus in imperii Romani, cæterorúmque principum cervices, superbam in illos, populósque dominationem exercet. Ait enim sibi quoque, ut Christi vicario, datam cœlo terráque potestatem : cujus beneficio atque gratia, velut precariò reges suam potestatem ab illo habeant : ut nisi ejus libidini pareant, omnibúsque mandatis quàm mox obsequantur; ut ingrati, & hæretici sibi mandatis, regnis excidant, & ut ab hæreticis & Deo rebellibus, ad suam sedem rursus devolvantur.

Qua ratione excindatur spiritale Antichristi regnum.

Quod ad spiritalem Antichristi tyrannidem attinet, qua eam ratione Christus Dominus extincturus sit, docet Apostolus 2. Thessal. 2. Num meministis, ait, me hæc prædicere vobis coram, cùm essem præsens? Et nunc intelligitis, quid eum teneat adhuc : ut suo tempore reveletur. Nunc enim mysterium iniquitatis operatur : sed qui rerum potitur, id est, Christus Dominus, potietur adhuc, donec ille aboleatur. Tùm enim revelabitur impius ille, quem conficiet Dominus spiritu oris sui, & abolebit adventus sui luce : id est, verbo, & scriptura per Spiritum suum. Capite verò ejusdem libri 19. sicut & isto 17. docemur Christum Dominum utramque tyrannidem utroque gladio excisurum : illam, eo qui ab ejus ore procedit : qui est verbum Dei : alteram, quæ temporalis est, ipsius in primis virtute divina destructam iri : sed & principum piorum gladio. Illam ergò Antichristi dominationem, videmus, Deo gratia, per omnes Christianas provincias magna populorum conversione partim ita jam abolitam, ut abrasa penè ex animis ejus sit omnis memoria : partim sub Antichristi tyranni-

Utrumque Antichristi regnum nunc excindendum.

de,

de, etiam ubi ſuam Inquiſitionis Hiſpanicæ carnificinam exercet; ita tabeſcere,& paulatim confici; ut vix, nec niſi precariô ſubſiſtat: ſed qui jam jam, (ut equidem de piorum regum & principum pietate mihi perſuadeo, quos Dominus ab ejus tyrannidis ſervitute liberavit) ipſorum gladio conficiendus quàm primùm promittitur. Eo enim honore tanto dignatus eſt, ut hanc ſuam deleti Antichriſti gloriam,cum illis communicatam velit. Sic enim ait Angelus, cornibus decem, quibus tandiu inſignis dominatus eſt Antichriſtus, totidem reges deſignari;qui vim & poteſtatem ſuam dediſſent Belluę. Quos poſteaquam ſuo tempore vicerit Agnus Dominus, ſed gladio ſpiritus verbíque ſui, per fidem & Euangelii prædicationem; eos immutata in melius voluntate per pœnitentiam;viciſſim odio infenſiſſimo perſecuturos illam meretricem, ac omni cultu atque ornatu ſpoliaturos, igni crematuros, atque ejus etiam carnem præ odio pene voraturos: Propterea quod,inquit, Deus immiſit in eorum corda eam mentem, ut faciant quod ipſi complacitum eſt:& ut concordi ſint inter ipſos voluntate, donec iſtæ promiſſiones penitus impleantur.

Per plos principes.

Ergo ſuo quæque generi conferamus: & quod ait Apoſtolus,Spiritalia ſpiritalibus componamus, terrena terrenis: ut Chriſtus Dominus ſpiritu verbóque ſuo ſpiritalem iſtam tyrannidem ex hominum ſpiritibus profliget: terrenam verò, terreno principum regúmque gladio. Nec enim omnia Eccleſiæ facta promiſſa,ad allegorias trahenda: cum enim eà ex animis regenitis præcipuè conſtet; hominibus tamen etiam externis bona ſpes proponitur. Idcirco dixit anteà Angelus exiccanda ab ultimis

Gladiũ ex ore Chriſti principatum obtinere in Antichriſti excidio: ſed victoriam eum principibus piis communicatam velle.

mis terris flumina, nequam properantibus ad diem illum divinæ ultionis regibus difficultatem afferant. Sed tamen ſicut in navali illa Chriſti Domini victoria (de qua diximus) ipſe Dominus præcipuus hoſtis, præcipuas quoque partes aſſumſit ſibi, ac prope totas; ſed tamen ſereniſſimam Reginam in laudem victoriæ, triumphíque gloriam cooptavit; ita per pios principes Dominus hoc temporale Antichriſti regnum, ſed ſua virtute proſternet: verum delendi jugulandíque ejus atque perſequendæ victoriæ ſuæ munus piis regibus atque principibus injunget. Eos enim congregaturus dicitur ad prelium illud celeberrimum in Armagedon, & lanienæ deſtinatum locum: ad quem volucres invitat, ſed aquilas illas quæ carne & ſanguine Domini paſcuntur: Venite, exclamat Angelus, & congregamini ad magni Dei epulum; ut devoretis carnes ducum, regum, robuſtorum militum, & equorum. Tum vidi, inquit Ioannes, Belluam & reges terræ, illius ſcortationis vino ebrios, cum ſuis copiis congregatos. Capta eſt igitur Bellua cum ſuo Monachatu, & Cardinalium collegio: qui viventes, præcipites dati ſunt in ſtagnum igneum ardens inextincto ſulphure. Reliquus autem exercitus cæſus eſt, ſed eo gladio, qui prodibat ex ejus ore, qui vehebatur equo.

Non eſſe illa myſteria nuda ἀλληγορικῶς intelligenda.

Sed minimè credendum eſt aves cœli dici allegoricè ſaturatas, nec congregatos exercitus ad depugnandum, qui per verbi prædicationem converſi quàm mox mortui corruerint. Sicut ne hæc victoria paſtorum auſpiciis comparanda promittitur: verùm Chriſti Domini inprimis, ac regum piorum & principum, quos non vult otioſos, velut decuſſatis brachiis, ſpectatores oſcitabundos præbere ſe

ſuæ

ſuæ victoriæ: ſed haſtam, ut aiunt, ſecum movere. Nam quòd contrà quidam ſolent allegare Eccleſiam eſſe ſpiritatem, cujus arma ſibi congrua ſpiritalia ſunt; Fateor id quidem ſpiritalem dici Eccleſiam, à Dei Spiritu, & à ſpiritibus noſtris regenitis, qui in ea principatum obtinent. Sed cùm & Eccleſia in terris militans, conſtet ex hominibus iſtis exterioribus, & iſto carneo domicilio; Dominum dico etiam corporum iſtorum rationem ducere: ut quæ velit ab Antichriſti ſervitute turpíque idololatria in ſuam libertatem aſſerere multa vi atque potentia: & ſicuti dictum eſt, temporale Antichriſti regnum, tum temporalibus principum armis, tum maximè verbo ſuo profligare. Cujus profligationis modum docuit nos Angelus; nempe quando illis cor unum, unámque voluntatem dederit obeundæ ſuæ voluntatis. Decem, inquit, cornua quæ vidiſti in Bellua, ii ſunt, qui odio perſequentur meretricem: ii eam denudabunt omni præſidio, ejus carnem comedent, & igne cremabunt. Nam Deus immiſit in illorum corda, ut una ſint volũtate; déntq; regna ſua belluæ; tãtiſper dum verba Dei impleantur. Quod ſeries hujuſce Dei voluntatis exequendæ comprobabit. Nam capite 19. admirabilis conſenſio, & alacritas principum declaratur undíque ad diem ultionis Dominicæ convenientium, cum Angelis & cœleſtibus ſanctis, atque iis qui terras adhuc incolunt. Laudate, aiunt, Dominum Deum noſtrum omnes ſervi ejus, tum magni, tum parvi, qui temetis Deum. Nam dies nuptiarum advenit, & ſponſa parata eſt. Deinde, inquit Ioannes, vidi cœlum apertum, & ecce qui vehitur equo albo: vocatur autem fidelis & verus: is ſcilicet qui rectè judicat, & fortiter depugnat. Oculi ejus ut flamma ignis:

nis : Ejus in capite complura erant diademata : Is, inquam, cujus nomen uni ipsi cognitum : indutus is erat veste tincta, imbutáque sanguine. Vocatur autem verbum Dei. Sicut autem ea victoria nonnisi multo fuso sanguine paranda, qui sanguis non jam verbi Dei sanguis est, sed hostium; sic nec impiorum sanguis est spiritaliter intelligendus.

Quomodo Ecclesia perpetuæ cruci subjecta.

Sed contrà quidam sic inferunt; cum exercitus ille cœlestis esse dicatur, nihil esse, quod eum carnali modo intelligamus. Ego verò sic respondeo : minimè carnalem exercitum intelligendum ; sed spiritalem : utpote cui Christus Dominus imperat, quem amplius secundum carnem non agnoscimus : cui spiritus cœlestes militant: & qui in terris adhuc versantur, qui jam in Spiritus regeniti, spiritales homines appellantur, ut & hic cœlestes ; ad hostium discrimen, qui sunt toti è terra, germina veteris illius serpentis : quorum ad lanienam illi evocantur, & quorum sanguis ad frenos equôrum exundaturus prædicitur. Concludam igitur pios reges ac principes jamjam ad propinquam expeditionem imperatore Christo accingere se debere, & undique conjurare; quo victoriæ Christi velint esse triumphíque de hostibus ejus participes.

Sed instant Ecclesiam perpetuæ subjectam esse cruci, negántque meliora tempora præteritis expectanda; & ego quidem unà cum illis affirmo, Ecclesiæ datum, ut in hac veluti divinæ disciplinæ schola adolesceret : imò ne in peccatis suis suaviter obdormisceret. Et idcirco inseparabilem crucem, ceu comitem, adjunctam fuisse, & quasi verbera alligata dorso. Sed hoc insuper adjicio ; permittendam Domino liberam Ecclesiæ suæ administrationem : qui cùm meliora tempora promittat per verbum;

bum; non esse ea infidelitate nostra removenda, sed fide potius maturanda. Quin potius, sic ausim affirmare; si prisca Ecclesia in puritate fidei & disciplinæ perstitisset, quæ sub Constantino oblata fuerat fœlicitas; diuturniorem futuram fuisse, & quò minus fuerit, ejus esse culpa factum. Sed cùm Episcoporum ambitione sursum deorsúmve ferri cœpissent omnia, & religio fœde dilacerata in studia partium abiisset, tùm sicut, prædictum diximus hujus prophetiæ initio, variis verberibus Ecclesiam suam castigare, meritò divinæ justitiæ visum est. Permisit enim Dominus ipsis Episcoporum humeris importari in Ecclesiam Romanum Episcopum: sed qui paulò post in thronum Christi invasit, & Ecclesiam Orientalem permisit Mahometi, & Sarracenis ac Turcis, ceu singularibus illis apris suffodiendam. Quod si tot nostris malis eruditi, tantam verbi Dei lucem & fidei sinceritatem, quanta major effulgere non potest, adversus hominem curiositatem muniemus; & beato, inquam, ordine Ecclesiam circumvallabimus ad pacem internam, & morum emendationem; sic habere nos oportet, hanc Ecclesiæ beatitatem tandiu duraturam esse, quandiu nostra perdurabit obedientia.

Crucem non esse notam Ecclesiæ propriam.

Sed & pernego crucem, & ab Antichristo persecutionem, notam esse Ecclesiæ propriam. Sæpè etenim velut halcyonia largitur ei Dominus etiam quasi in media tempestatum bruma: quamvis confitear illas inducias continuitatem discriminasse potius, quàm perpetuitatem sustulisse. Et nostris sanè tantis in calamitatibus, quas ab annis sexaginta ab Antichristo passa est Ecclesia; Est tamen quòd Domino Christóque ejus gratias agamus, qui Ecclesiæ persequendæ fines, sicut promiserat

cap.12. præscripsit Antichristo: quíque Septentrionales, & jam Germanicas, Helveticas, Rheticásque Ecclesias totidem ferè annorum pace beavit.

Quidni igitur è tanta Christi victoria, quam sibi despondit, extincto Antichristo, non confidamus compedibus verbi Dei, lucísque euangelicæ alligatum iri Sathanam, nec in longum tempus Ecclesiæ pacem turbaturum? Vnum restat, ut pii reges ac principes cognita Domini Deíque sui voluntate, cui ut pareant, ob id unum sunt Ecclesiæ suscitati velut tutelares; ejus pacem domi foríque tueantur, & uno velut spiritu, & communi impetu, Christo duce, Antichristi regnum adoriantur. Sic enim eos Dominus exhortatur: Reddite ei duplum, pro eo quod miscuit vobis: & ut bibendum vobis exhibuit; jam nunc refundite illi cum ipsis fecibus iræ Dei poculum. Sic enim eos existimare oportet, Dominum Deúmque nostrum operis ipsos pulcherrimi, quod quidem ab orbe condito hominum ministerio gestum unquam est, architectos constituisse: ut unum illud excipiam, quô per Mosen Dominus Ecclesiam suam ab Ægypti servitute potenti illo brachio, & extenta manu liberavit, suúmque in mediis desertis populum condidit. Sed nec contemtior hostis est Dei Antichristus, quàm Pharao: nec minores illius, quàm hujus vires sunt. Sed & quantæ Dei gloriæ fuerit, principes eum ordinem inter ipsos instituisse, cujus velut pædagogia, salva sit Ecclesiæ fides: & quæ pietatis virtutísque custos futura sit; ipsis invigilantibus, ut ne quà Sathan in Ecclesiam subeat, & virulentiæ suæ semina spargat; aut si qua fortè sparserit, statim (ut ita dicam) averruncentur: ac omnem inter se tollant bellorum discordiarúmque materiam, etsi

Fælicitatem Ecclesiæ in piis principibus sitam, si parebunt Dei voluntati.

Ex eorum confœderatione quæ bona speranda ex Dei promissis.

etsi quid ortum erit, uno velut omnium concursu præfocent. Ita fuerit Ecclesiæ beata diuturnáque pax: ut Europâ pacata, maturè cogitandum restet de bello Turcis inferendo, déque Orientali Ecclesia liberanda. Quod cum ipsorum confœderationis beneficio Dominus efficere velit: tantò alacrius animos ejus voluntati obsequentes par est præstare, & suas quoque voluntates ejus promptas ordinationi subjicere. Hanc enim tantam promittit Dominus Ecclesiæ fœlicitatem, Apocalypseos capite 20. Vidi (inquit Ioannes) Angelum de cœlo descendentem, atque tenentem clavem abyssi, longámque cathenam in manu: Is cepit draconem illum, veterem serpentem, qui est Diabolus & Sathanas: eum ligavit annis mille, ac intrusit in abyssum, conclusit, obstruxit, atque obsignavit: donec mille anni compleantur. Deinde oportet solvi ad exiguum tempus. Apoc. 20.

Summam fœlicitatem Ecclesiæ promitti exciso Antichristo in diuturnum tempus, & quæ sit.

Quibus verbis fœlicitas tanta promittitur Ecclesiæ Dei, quanta nunquam fuerit: & quam velut typum mentibus nostris objicit futuræ resurrectionis æternæque vitæ. Nec enim Iudaicum Christi Domini regnum Chiliastarum sensu, nobis est imaginandum: sed tanta támque diuturna Ecclesiæ, adhuc in terris militantis, pax atque beatitas promittitur; cui par nulla unquam obtigerit, & quæ è tantis calamitatibus quibus undique premitur, beatæ potius æternęque vitę venire debeat in comparationem, quàm cum ulla priori ætate. Nam quod ad ipsam fœlicitatis diuturnitatem, quæ mille annorum spatio definitur; minimè mihi dubium; quin diuturnæ tantæ fœlicitatis possessio promittatur. Sed spatium temporis, præcise, & præfractè nimis ad ipsum calculum subducere, hominum mi-

hi videtur esse parum considerate oraculorum Dei, prophetiarúmque naturam attendentium. Ergò quod initio monuimus Danielis exemplo, ab ipsa curiositate mentis oculos avertamus; & uni Domino temporum & momentorum scientiam permittamus; quam si filius Dei ab humanitate sua, ut ejus non propriam removit; quis jam docuerit? Sequamur igitur gravissimam ejus admonitionem, qui discipulorum curiositatem compescens, de se ipsos cogitare potius jubet: Attendite, inquit, vobis ipsis.

Math. 25.

Qualis intelligenda videtur resurrectio prima.

Quâ & eadem sobrietate intelligenda puto, quæ de prima resurrectione eorum, qui ob martyrium Iesu Christi capite truncati sunt, quod noluerunt adorare Belluam, nec ejus imaginem, neque sumere characterem ejus in frontibus suis, manibúsve suis; quos ait cum Christo victuros atque regnaturos annos mille. Quibus verbis, quod bonorum omnium pace dictum sit, promittitur Ecclesiæ in ipso terræ luto jacenti, & velut animam ægrè trahenti, nova beatáque vitæ restauratio: quę cum priore statu comparata; nónne beatæ resurrectioni similior videatur; præ pristina conditione? Quod ipsa verba testantur, si diligentius ea attenderimus. Nec enim omnibus qui pro fide Christi occubuerunt aliquandò, hæc resurrectio promittitur: sed iis qui non adorarunt Belluam, neque ejus imaginem, neque sumserint ejus characterem. Atqui constat Antichristum tempore, quo dictum est, Episcoporum velut humeris ipsorum ambitione: sed justo Dei judicio peccata nostra punientis, invectum esse: & ejus imaginem, hoc est, Cardinalium Collegium aliquantò pòst tempore inductam: & characterem sacerdotii ejus atque clericatus, à di-

nundinatione

nundinatione papali; atq; ſeptiformi ſuo Chriſmate ortum habuiſſe. Concludam igitur primæ reſurrectionis nomine intelligi hoc loco, beatã Eccleſiæ conſtitutionem, ex horrendis, & pluſquã Ægyptiis tenebris papatus, emergẽtis in admirabilẽ lucem, magna Eccleſiæ lætitia beatáque ſtatus Chriſtiani fœlicitate, imperatore Ieſu Chriſto Domino, moderante, & rerum habenas gubernante regum piorum principúmque ſenatu. Nam qui vitam ſanguinémque ſuum martyrio Chriſti Domini, fideique ſuæ conſecrarint; ſicut martyres Chriſti perpetuo Eccleſiæ more dicti ſunt; ita & hic nuncupari: quibus ſcilicet vitam in ſe Chriſtus conſervavit ab Antichriſti ſævitia, & eam majore benedictione rurſus velut in manus tradidit.

Adhortatio ad pios principes de inunda ſanctã iſtã confœderatione.

Hujus igitur in tantæ glorię ſuæ ſocietatem cum Dominus noſter & ſervator pios reges & principes dignetur aſciſcere; quid aliud reſtat, quàm ut invicto ac heroico planè animo accingant ſe ad expeditionem Domini, & eo vocante arma capiant? Maledictus enim qui ignave & fraudulenter opus Domni exequitur. Eſt enim illis etiam atque etiam

Moram tollendam.

carendum, ne ſi verbo Spiritúq; Dei vocati, varias tergiverſationis cauſas nexuerint, tanto ſe honore indignos profiteantur: & irritatus Dominus in eorum vel infidelitatis, vel ingrati animi retributionem; illis rejectis ac graviter mulctatis, ad potiores tantam laudem gloriámque tranſferat, vel è pulvere, atque velut ſtercore ſuſcitatos. Hanc Eccleſiæ liberandæ, & beato ordine componendæ rationem, voluntati ſuæ atque potentiæ ſubſervire Dominus voluit: ut ſicut neceſſe eſt Antichriſtum ruere, & ab ejus tyrannide Eccleſiam liberari; neceſſe quoque ſit id fieri principum mãnu operáque,

que, quia ita ipsi visum est. Viam ergo sponte sua summáque alacritate pandant decreto Domini, & uno consensu, velut manu data, paríque gradu, occurrant ultrò venienti. Verendū enim illis, ne dum subterfugiunt; nihil aliud assequantur, quàm ut quod Israelitis in deserto, accidat, ipsis rejectis, hanc operam ad potiores transferat, vel potius accidat quod de illis, qui venienti Christo Ierusalem, & speciem regni sui exhibenti, ad Scribas dixit: Si hi tacuerint, lapides loquentur. Meminerint quantæ fraudi Ionæ prophetæ fuerit subterfugisse Domini vocationem, & tamen suo damno paulò pòst eodem fuisse recurrendum. Impendet, inquit Paulus, mihi prædicandi Euangelii necessitas: Veh autem mihi nisi sponte mea fecero.

Quamnam ipsis gloriam sit allatura.

Piorum igitur Regum & principum magnitudinis est animi atque pietatis, tantum Christi Domini mandatum, ipsi tantopere glorioſum, Ecclesiæ salutare, sibi, suæque posteritati ad omnem laudem atque decus honestissimum, alacritate summa atque omni contentione capescere; ut eam inter se, præside Christo, confœderationem instituant: cujus potentiâ Antichristi regnum evertatur: cujus sapientiâ is instituatur Ecclesiæ ordo, quo adversus hæreses & hominum curiositatem fides muniri possit, & disciplina ex verbo Dei restituta, ad morum integritatem conservari. Atque ut intelligant, quanti ipsos operis Dominus architectos ordinarit; sic habere opertet: cùm Dominus daturum se promittat eis cor unum unámque voluntatem, obeundæ suæ voluntatis; beatam verò atque diuturnam promittat Ecclesiæ pacem atque fœlicitatem; Dominum quoque ipsos pulcherrimæ eos ædificationis præfectos constituisse: ut inter se pacem

cem colant, & si quid uspiam inter ipsos exoriatur dissidii; qualia animo prævidere complura, non est magnæ prudentiæ; de ejus sacrosancti Concilii sententia præfocetur; priusquam foras se proferat: tum ut ne quid hostes Ecclesiæ audeant: & si fortè audebunt; adsint terra marique parata præsidia, quibus nequid turbetur, coërceantur: & pax communis, publico bono, tantæ potentiæ terrore sanciatur.

Impleta fore quæ à Prophetis de beata Ecclesiæ reparatione prædicta sunt.

Hæc si summa Domini Deique nostri misericordia, de publici statique regum piorum, & principum concilii authoritate obtingent; jam verè incredibili bonorum omnium lætitia impletum videbimus, quod velut typicè, aliquando implendum Propheta divino Spiritu præcinebat, & Deo gratias agebat. Aquæ murmurent, & lutum despument suum, atque sublatis undis turgeant; erunt veluti rivi è flumine derivati, qui civitatem Dei lætificabunt, illo inhabitante sanctam. Deus enim ejus in medio commorabitur: quò fiet, ut amplius non commoveatur. Nam Deus ab ipso ortu, auroráque accurret ejus in auxilium. Venite igitur, & contemplamini gesta Domini: qui pro eo quòd posuerat vastitatem & solitudinem in terra; jam compescuit prælia, usque ad extremos orbis fines: confregit arcus, lanceas comminuit, & cremavit igne falcatos currus. Quæ tanta bona, cùm non vanè promissa, nec ullâ priori Ecclesiæ ætate perfectè adhucimpleta sint; hujus confœderationis beneficio, deinceps expectanda nobis sunt.

Posteritatis quanto bono fuerit.

Quod tam glorioſum, támque divinum opus, si quod procul abest ab eorum pietate, neque Dei gloriæ, neque Ecclesiæ, neque suæ salutis causa suscipere vellent: at posteritatis suæ bono deceret summo

ſummo ſtudio complecti: quam relinquerent tantorum hæredem bonorum. Conſiderent ipſi ſi imperatoria majeſtas ad Germanos à Papis (ut videri volunt) tranſlata; ut eam vim ab Italia Româque procul ablegarent, ne quid ipſis officeret Italiam appetentibus. Quanquam iidem ipſi Papæ, ſcelerati patres, ne poſſet illa increſcere, continentibus penè bellis civilibus velut nervos ſuccideruntˌ& poſtremô per Epiſcopos, compedes ei injecerunt. Sed tamen, inquam, ſi majeſtas imperatoria Germanis principibus magno fuit ornamento, & ad res agendas adjumento; quo graſſantes latè Hunnos, Henetos, ipſóſque Bavaros compeſcerent, & pacem publicam tuerentur; quid de tot piorum regum atque principum ſacroſancto Concilio, fas eſt animis præſumere: quod Deus Spiritu ſuo ſancto congregaverit, atque in Eccleſiam induxerit, quódque ſuæ gloriæ, & ejus ſaluti, atque beatitudini conſecrarit?

Summa tantæ rei non deferre.

Neque verò magno in eam rem ſumtu, multáque molitione opus eſt: det modò Dominus hanc mentem, ſicut Eccleſiæ promittit, eam ipſi à ſe ne ſua cunctatione tarditatéve repellant, ineant auſpice Chriſto Domino hanc inter ipſos confœderationem, is cætera ſolus nullo magnopere ſumtu, nullo periculo effecta reddet. Mandata enim Domini, facultas & eventus ſponte ſua conſequuntur: & quæ videntur impoſſibilia, ultrò ſe nobis ad ejus opus accingentibus offerunt: ut principium plus ſit dimidio. Se enim remoras omnes de via voluntatis ſuæ obeundæ ſublaturum à pedibus eorum promittit. Meum eſt, inquit, argentum, aurum meum eſt. Quid, quod ipſa ſola confœderationis hujus mentione diſſipabunt Antichriſtianorum principum

cipum adversus ipsos Ecclesiámque tot jam annos initam conjurationem? Quomodo enim vel solum nomen ejus possit sustinere? Nam Regem Galliæ ita afflixit ista Papalis conjuratio; ut in multos annos vix bona pace queat exurgere, & id regnum multa jam ex parte, id est, quantitatis æstimatione nostrum est, atque suis artibus Papa prudentissimi Regis bonorúmq; animos abalienavit. Porrò Hispano quantum virium ademtum hac à Domino classis ejus velut internecione? & insuper ei impendent, expetente Domino tot bellorum, quæ solus Europâ totâ commovit & aluit, justa supplicia: & tot res eum circumvallare videntur; è quibus explicare se nunquam possit. Quid, quod ne suas quidem copias, vel comparare, vel instruere possit, nisi operâ copiisque nostris? A nobis enim plurimus ejus equitatus, peditatus, naves & instrumentum, cum ipsis belli munitionibus, nauticum. Succîdant illi pii principes, piæque Respublicæ, à se belli subsidia (quod quidem illis est vel nutu perfacile) jacêre totam conjurationem necesse est. Contrà verò quanta sit eorum principum, tum mari, tum terrâ copiarum parandarum facultas ipse dicerem; nisi jamdiu à piis & rerum majore usu peritis viris, quantum audio, esset enumeratum. Itaque totam rem ipsis principibus tacita memoriæ subductione cogitandam relinquam.

Sola mentione confœderationis excidere arma è manibus hostium.

Hoc unum confidenter dixero; si fas esset arbitrari tantæ pietatis principes gravatum iri, tantarum opum, quibus eos Dominus cumulavit, nonnullam portiunculam in hujus confœderationis & expeditionis sumtus, pro sua quemq; virili conferre; ipsas Ecclesias alacriter quantum abundabunt, & opus erit, collaturas; si modò quanta res

Ecclesias ipsas magna ex parte sumtus facturas.

agatur, & ipsorum principum authoritate, & per pastores commodos scriptis & prædicatione declarabitur. Si enim sublevandæ famis causa, quæ Claudio imperante vexabat Ecclesias per Iudęam, eæ quæ è gentibus erant per Asiam & Græciam, quantum opus erat liberalissimè conferebant; quid erit nobis diffidendum de Ecclesiarum beneficentia atque subventione, communis à se periculi propulsandi causa, & tantæ fœlicitatis promovendæ; quantum ne per somnium quidem optare quisquam posset? Hujus igitur tanti periculi devitandi causa, quod moliuntur hostes; quibus erat in animo Ecclesiam per Europam extinguere, & regna excindere, ecquam putemus Ecclesiam, quantùm opibus valebit, ad communem salutem non collaturam libenter? Atqui Antichristus totius Europæ monarchiam Hispano detulerat: eandémque ille hoc toto quadriennio sperabat se adepturum. Nam apertè bullâ suâ sereniſſimam Angliæ Reginam regno spoliaverat, & ad Hispani arbitrium transtulerat: de cujus expeditionis eventu nihil dubitabat. Duobus autem tantis exercitibus terra maríque incumbentibus; paucis mensibus in suam potestatem redacturum se confidebat Galliam: quam ipsam bona ex parte per Guisianam factionem, suam jam esse videbat; ut reliquam partem, ab Anglia translato ad eam bello, suis armis facilè cessuram confideret. Germania supererat una, ad quam potiendam invitabat paternum imperium, & regna ditionésque distractæ: quarum pleræque, eæque validæ, papisticam superstitionem adhuc sequuntur. Cæteræ verò minus unitæ, vel potius studiis alienatæ: & intelligebat quibus artibus Carolus v. Imperator, eam ad aliquod tempus sibi parere

Singulorum principum quantum interfuit, iniri hanc confœderationem.

parere coëgisset, iisdem patêre sibi aditum ad imperium occupandum. Quo occupato quem tandem fore cæterorum regum qui auderet obsistere? Quod nisi propitius Dominus conjurationis istius Babylonicæ consilia dissipasset, & vires profligasset; quo tandem jam in metu terroréque principes, Ecclesiæque tota Europa versarentur? Atqui sic existimare nos oportet, non esse hostibus oblatam voluntatem; facultatẽ verò non tam sublatam, quã in aliquot annos, nisi incumbent totis viribus inclinato hosti, dilatam. Atqui ista piorum principum confœderatio, mandato imperióque Dei instituta, cum non modò omni Ecclesiam principésq; metu liberet, sed beatissimam pacem in id omne, quod mundo supereſt ævi; afferat; ecquam Ecclesiam credamus, suas opes copiásque recusaturam?

Imitandam Davidis, principum & totius populi in ædificationem templi alacritatem.

Si ad Tabernaculi constructionem populus Israel tanta cõtentione piáq; æmulatione, certatim quod opus erat, conferebat: ut Moses per castra jusserit proclamari; Iam desinerent: sat & abundè suppetere ad omne divini cultus instrumentum; sic equidem in animum induco meum, de Ecclesiarum pietate, quam se vocatione quadam ministerii extraordinaria, & uberiore donorum spiritalium copia excitaturum Dominus promittit; non defuturam suæ de Antichristi servitute liberationi, neque beatæ à Domino constitutioni, ipsius Ecclesiæ benignitatem. Quod si apud aliquas gentes, sed Polonos maximè, mos hic ab aliquot seculis obtinet, ut adversus Moscovitas, Tartaros, & Turcas in Barbarico tumultu salutis communis causa, singuli quod possunt; &, ut ait scriptura, quod ad manum in promptúque habent, certatim conferant; ut à rerum collatarum copia, Mons charitatis vocetur;

cuni nec minus immanis sit Antichristus, quã truces illi hostes: eóque immanior, quò animæ, sub Sathanæ dominatu, crudelior est servitus, quàm corporis sub Barbaris: cúmque tam glorioſa libertas nobis liberísque nostris promittatur à Domino; quidni confidamus eodem majoréque etiam studio Ecclesiam Europâ totâ suarum injuriarum tot jam secula ab Antichristo perpessarum memorem, & beatissimæ pacis à Domino expectatione ex ipsius verbo, suas, pro sua, quæ cuique aderit copia, facultates abundè collaturam?

Quod igitur in scriptura sacra ab rege Davide, principibus, & universo Israele ad templi constructionem factum legimus; dum suam quisque liberalitatem Domino consecravit; idem universis esse nobis propositum putemus; cum ad imitationem, tum ad bonam illius imitationis fiduciam: si præsertim pii reges & principes Davidem imitabuntur: qui primùm exemplo suo, reliquorúmque principum, totius Synagogæ congregationísque Domini studium excitavit. Quo factum, ut omnes singulari alacritate ultroneáque voluntate, se, & quæcunque ad manum suppeterent, Domino voverent. Qua pietate motus rex in hanc erupit apud Dominum gratiarum actionem. O Domine Deus patris nostri Israelis, benedictus es in sempiterna secula! Tuæ sunt opes, & honores tui, tuum & imperium. Quamobrem nunc ô Domine, gratias quantas possumus maximas agimus tibi, ac nomen tuum illud nobile concelebramus! Quis enim ego sum, & quis est populus meus, ut possimus sponte nostra offerre talia? Sunt enim à te omnia, quæ largita nobis est tua dextera: quæ & de tua manu dicamus tibi. O Domine Deus noster, satis

equidem perſpicio te probare hominum corda, & eorum integritate lætari. Obtuli tibi corde ſyncero iſta omnia ſponte mea, vidíque populum tuum, qui huc convenit, ultrò lætóque animo offerre iſta. Conſerva Domine Deus patrum noſtrorum, hunc piæ voluntatis affectum in corde populi tui perpetuum, & ejus corda ad te diſpone. Hanc Davidis regis principúmque Iſraelis pietatem, ſi reges noſtri, ſi principes imitabuntur, ſéque præbuerint in exemplum; magna ſui æmulatione per Chriſtianas gentes; Eccleſiarum ſtudia excitabunt, pia quadã æmulatione: ut ſicut pietate præſtare præclarũ eſt; nitantur & pietatis beneficentia: ut omnes tanto benignitatis atq; liberalitatis nomine eaſdem gratias cum Davide agamus Domino. Cùm autem tantum ſtudium extiterit Davidi regi in ædificationem templi, quod levior quidem Eccleſiæ, futurorúmque ejus bonorum typus fuit; ut præter aurum & argentum, & æs quod in eam rem è ſuis manubiis Domino conſecrarat, inſuper tria talentûm auri millia, & ſeptem argenti depuratiſſimi, velut in cumulum ſuperjecerit; Ecquis eſſet pudor principibus noſtris è tantis theſauris, quibus ipſas turres narrant, præ auri argentíque pondere altius in terram depreſſas; ne minimum quidem teruncium tantopere laboranti Eccleſiæ velle commodare? Ecquid autem eos tanta cura atque ſolicitudine aſſervare dicamus? An dum cum ipſis turribus in abyſſum opes demergantur? Quod ſi quæ harum cumulandarum opum vel patribus eorum, vel ipſis cauſa fuerit, conſiderabimus; num eam potiſſimum inveniemus; quòd earum præſidio ſuos ſtatus adverſus Antichriſti ejúſque ſatellitii principes munire voluerunt, quos videbant inhiare ſibi? Atqui

Pudendum pi-ũ principibus tanti boni cauſa, nihil è tantis opibus commodare Eccleſiæ.

qui vel minimâ earum erogatione, atque contributione, quot quantáque bona promittit Dominus? liberationem beatissimam ab Antichristi machinationibus, pacémque in summa gloria securissimam, optatissimam de hostibus ipsorũ ultionem, Ecclesiæ glorioſissimam cõstitutionem, tantam deniq; potentiam, quanta extincto Antichristi regno abundè sit Turcæ compescendo, vel ejus etiam imperio profligando, nec non Persico, atque Sarraceno ad Ecclesiarum toto Oriente, meridiéve reparationem.

Opibus dum parcitur prodi Antichristo laborãtes principes, & illud ipsum aurum.

Quamobrem cùm in Ecclesiis Gallicanis & Belgicis universam videant laborare Ecclesiam, & in sereniſſimo fortiſſimóque Navarræ rege suum omnium verti statum; quid jam diutius expectent? Anne ut illis eversis ad ipsos perveniatur? Quod omen propitius ab illis avertat: sicut & faciet Dominus. Sed si id accideret næ serô suæ saluti cõsulerent ipso Domino jure persequente: quòd nescio qua causatione, laborantem se atque in illis Ecclesiis periclitantem deseruissent. Tum eædem, quibus comparcimus opes, hostibus ad invadendum majores animos facerent. Ecclesiis verò Regéque Navarræ servato; firmissimam molem adversus Antichristi, quos evomit torrentes oppositam vident. Itaque meminerint Persei opes Romanis majorem ejus invadendi libidinem auxisse: quarum tamen particulam si in Gentii Illyrici regis confirmationem, & Basternarum stipendium erogare voluisset, & bellum aliò traducere; & suum reguum suásque, quibus parcebat, opes servare potuisset.

Pios principes suffundere debere pudore: ipsos principes Papistas.

Quam piorum principum cunctationem expergefacere deberet vehemens istud Antichristianæ conjurationis studium, quę ad inclinatæ tyrannidis sta-

ſtabiliendam ruinam, ſuas opes terra maríque velut humeros ſupponere non dubitavit etiam cum vitæ diſcrimine. Quos enim ſumtus feciſſe putemus Hiſpanum in ſuis iſtis binis copiis comparandis atque tuendis? Tantam certè pecuniæ copiam effudit, ut cum omnem ſuperet æſtimationem; verear ne ſuperet & fidem. Nam Regem Galliæ eò furor papiſticæ Liguæ abripuerat, ut videns, ſciens, & volens ſe ſuúmque regnum in ſummum diſcrimẽ adduxerit, & religionis ſimulatione; ambitioſos principes eò evexerit; quibus jã ſervire neceſſe fuiſſet, niſi virtutẽ ejus Dominus Deus noſter, magna ipſius Eccleſiæq; fœlicitate, in ipſo rerũ cardine ſuſcitaſſet. Et pii reges & principes vincenti Chriſto, & ad partem gloriæ eos vocanti, pro ſua Eccleſięque ſalute, pro ejus beatiſſimo ſtatu, pro refundendo meretricis Romanæ in ſinum, iræ Dei poculo, quod illis propinandum tot annos exhibuit; quibus redundant opes conferre gravabuntur? Si Henricum VIII. potentiſſimum Angliæ regem non piguit in Clementis VII. liberationẽ ex arce ſancti Angeli Vaticana, qua concluſus ab exercitu Borbonio tenebatur, ſicut boni tradunt hiſtorici ſcriptores, & pueri audiebamus, 30. Angelicûm numûm millia menſtrua pendere in exercitus ſtipendium, cui Lautrecus præfuit, pro ſua virili: Si principes Itali communis pacis adverſus Gallos tuendæ cauſa, per aliquot annos juſtum exercitum alere nihil dubitarunt; Noſtri ne principes minus pii in Deum, religionémque ſuam, atque Eccleſiam fuerint; quæ omnes omnium charitates continet, quàm illi in patriam fuerunt; præſertim cum Eccleſia patriam ſuam cujuſque complectatur?

Sed certè meliora nos de eorum pietate expectare

Exempla habere domestica patrum suorū qui nullum periculum pro salute Ecclesiæ recusarunt.

tare Dei promissa jubent. Nec à patribus suis summa pietate, paríque animi magnitudine viris degeneraturos: qui si tum cum propter peccata nostra offensus Dominus, voluit Antichristum sanctos vincere; sed quò eum prosperis rebus magis insolescentem atque superbientem graviore casu postea præcipitem daret; nihilominus illi viri furenti Antichristo, & omni immanitate in Ecclesiam invecto; ut eam devoraret; non veriti sunt sua ipsorum corpora, statúsq; suos opponere: Heroas illos dico, qui pro Ecclesiæ salute, & Germaniæ libertate adversus Carolum v. Europæ penè Monarcham, suúmque imperatorem arma capere non dubitarunt: Ioannem, inquam, Fredericum Electorem, Saxoniæ Ducem, summa pietate & constantia principem, Philippum Hessię Lantgravium fortissimum invictissimúmque Christi militem, cæterósq; principes illustrissimos imperiíq; status, qui omnes penè pro veritatis propugnatione, Ecclesiæque salute nullum vitæ, capitis, statuúmque suorum amittendorum periculum recusarunt: qui si reviviscerent; quid de sua progenie dicerent; si ipsorum cunctatione viderent ab iis, quos nominis, pietatis, bonorúmque suorum successores reliquerunt; Ecclesiæ salutem Antichristo prodi, & tot principes regémque Navarræ fortissimè in acie versantes atque depugnantes deseri; præsertim cùm non modò capiendis armis; sed solo auxilii, confœderationísque suæ oblato terrore, communes hostes disjicere possint, & propellere, & ab eorum manibus arma excutere? Verùm meliora de eorum pietate sperare jubent clarissima Dei promissa. Affirmat enim Angelus Ioanni daturum Dominum regibus, & principibus, qui anteà potestatem vímque suam tradidissent

dissent Bestiæ; vice versa persequendæ illius causa habere cor unum, unámque voluntatem; ut eam bello persequantur, ut igne crement, & reliquias disperdant atque consumant. Quod quia adhuc factum non est, peccata nostra meruerunt: & eorum criminationibus factum; qui suis ut odiis obsequantur, unitatem Ecclesiæ, quæ summa est, continuis falsísque calumniis dilacerant, & principes ab amplectenda communi causa, quãtum possunt, retrahunt. Veruntamen de his criminationibus atque dissidiis, quæ à doctis orta atque instigata, Ecclesiam Dei prẹter omnem riatonem vexant, paulò pòst dicemus: in præsentia sat fuerit dixisse, cùm res ipsa & experientia doceat, hoc tempus immittendæ in principes voluntatis unius jam adesse, veritate euangelica patefacta, & Mysterio iniquitatis manifestato, & una Ecclesiarum confessione celebrata fide, etiam in eo capite, de quo dissentire viderentur; unum supereſſe, ut pii reges & principes omni ex animis evulso authoritatis humanæ præjudicio, rem ipsam expendant, & placidè voluntati Dei suam voluntatem, ut subjiciant, & ultrò submittant.

Quid potissimum hanc confœderationem remoretur.

Quod cùm Dei gloriæ Ecclesiæque salutis causa, à qua ipsorum salus sejungi non potest, facturos confido; tùm quòd penè singulis exequendæ Dei voluntatis peculiaris, & velut præcipua causa est: Serenissimæ Angliæ Reginæ, quia principem eam suscitavit & corroboravit Dominus, quæ omnem Antichristianæ impietatis impetum non recusaret in se suscipere: & quod videt Antichristi furorem eò progressum audaciæ, ut bulla exauthorare sit ausus regno, & subditos jurejurando liberare, regnúmque ad quem liberet transferre: ut nunc cùm

Singulos principes penè præcipuã causam habere, hujus confœderationis ineundæ.

Reginam serenissimam.

Dominus Deus noſter, qui ſolus regum præſes, eos in Soliis collocat, & cùm videtur detrahit, vice verſa, hac tanta, quam eſt à Domino conſecuta victoria, ipſum Hiſpanum in regnorum ſuorum diſcrimen adduxerit; Iam non poſſit, inquam, ſereniſſima Regina vel ſuæ injuriæ perſequendæ cauſa, vel ſuæ ſecuritatis, victoriam Domini non perſequi, & trepidanti atque nutanti hoſti non inſiſtere: ne quam det ei ſua cunctatione reparandarum virium reſumendíque animi facultatem. Quod certè multò vehementius nervoſiúſque faciet adjunctis ad communem cauſam piis regibus atque principibus: ut de gradu dejectum hoſtem, univerſi uno velut impellant impetu; quàm propriis viribus, quantæcunque tandem videantur.

Germanos principes.

Vident & Germani principes quanta ſit imperii quondam florentiſſimi imbecilitas; ut cum à Papatu ortum eſſe dicant, cum ipſo pariter conſenuerit. Itaque ſtare illud non jam ſuis viribus, ſed partim (ut vetuſtam quercum ſuis radicibus) ita illud ſuæ ipſorum authoritatis nomine: quod ipſum quidem illi ſummum eſt atque perhonorificum; partim quòd ipſis eſt pudendum, præcaria, parúmque honeſta pace: ſimul & iſtius imperatoris Turcici ignavia, & impetu à Domino in Perſidem converſo: ut ſi avo proavóque ſimilis exurgat aliquis; ſatis pro ſua ſapientia intelligant, quàm parum præſidii Chriſtianę rei in imperatore ſuo ſit repoſitum: Revocent itaq; in memoriã, quàm miſerabilis Germaniæ ſtatus fuerit per annos amplius ſexcentos, quibus Germania barbararum Gentium velut amphitheatrum fuit: in quo omni bellico furore, & vaſtatione depugnarunt atque digladiatæ ſunt. At idem tempus comminatur Dominus, cùm ait, has barbaras

barbaras gentes ſuis copiis, ut cicadas, oppleturas ſuperficiem terræ: ſimúlque rationem commonſtrat, tantæ vaſtitatis evitandæ. Et eſt verò æquiſſimum, communis religionis, ſalutíſque cauſam, à Chriſtianis Principibus communiter defendi. Ergo dum vacat, & tam pulchram occaſionem præbet Dominus omnium Chriſtianarum opum viriúmque in communis ſalutis propugnationem conjungendarum; ſicut propiores ſunt periculo; principes ſe quoq; præbeant invictæ cęterorum confœderationi: & ſuum, quod impendet à circunfuſis barbaris periculum, communibus omnium armis à ſuis cervicibus propulſent. Habent & cæteri pii reges cauſam præcipuam hujus ſacri fœderis ſolicitandi atque promovendi: vel ad ſuos ſtatus adverſus Antichriſtianam conjurationem, quæ illis inhiat, & labefactare non ceſſat, ſtabiliendos; vel ut ſua quandoque jura, regnáque ſpe præſumta, citra bellorum tumultum, de communi tot principum ſententia, judicióque conſequantur.

Cæteros principes.

Sed ad Principes Germanos, atque adeo omnes ad quos idem diſcrimen pertinet ex æquo orationem convertam: quos ſic habere oportet; Dominum Deum noſtrum hanc iſtam unicam videri rationem pręfiniiſſe Turcarum, Sarracenorum, atque Tartarorum ab Eccleſia Chriſtianiſque finibus avertendorum atque etiam excindendorum. Nam cum piorum principũ confœderatione, Antichriſti regno everſo, pax Eccleſiæ ſub eorum præſidio ductúque promittatur, in quot ſecula ad rerum conſummationem ſuperſunt; ſi modo ipſi uno conſenſu ejus voluntatem obire parati ſunt; promittitur etiam ejuſdem confœderationis opera iiſdem principibus rerum habenas moderantibus, earum gen-

Germanorum principum præcipuam cauſam.

Apoc.20. tium excidium Apocalypſeos 20.capite. Solvendus enim Sathanas prædicitur è divinæ ordinationis vinculis, quibus conſtrictus tenebitur, & quocunque terrarum circuncurſurus : ut è quatuor terræ finibus Gog & Magog congreget in prælium:quorum copiæ ea multitudine futuræ prędicuntur,qua maris arenæ. Ecqui autem iſti ſint Gog & Magog, niſi iidem illi populi Mahometæ impietatem profeſſi,infenſíque nominis Chriſtiani, communíſque fidei hoſtes ? quos in Gottis, Herulis, Vandalis,Alanis,Hunnis,Tartaris, Turcis, & cæteris barbaris & immanibus Gentibus per aliquot ſecula immittente Domino perpeſſa Eccleſia; in eandem penè barbariem degeneravit. Quę eędem Gentes Boryſthenis,Volgæ,Tanais, maríſq; Mediterranei clauſtris ægrè coërcentur:& velut frenos indignantur : adverſus quos piorum principum copias congregari & diſciplina componi vult Dominus Deus noſter,Chriſto Domino Imperatore. Et aſcenderunt, inquit, in latitudinem terræ, & cinxerunt caſtra ſanctorum,& civitatem illam dilectam. Qui quod igne cœlitus demiſſo conflagrandi dicuntur; nihilo ſecius piorum principum arma non excluduntur :. quibuſcum ſuam victoriam, ut cæteris Antichriſtianis pręliis Chriſtus Dominus communicaturus eſt. Nam cùm adverſus has innumerabiles Turcarum & Tartarorum copias caſtra civitatis ſanctæ opponenda dicantur : quæ & oppugnaturi ſunt;oportebit & magnum quoque contrà ſanctorum exercitum comparatum eſſe: nec una tantum ex gente; ſed ex tota civitate ſancta : id eſt,Eccleſia Dei. Nec enim civitatem hanc intelligere oportet mœnibus & foſſa circunductam : ſed per omnes Europæ Gentes unius Chriſti Domini legibus, & omnium

omnium rerum communione per ejus Spiritum congregatam. Quæ tamen Ecclesiæ catholicæ arma castráque, quo modo multitudini penè totius terræ sustinendæ paria esse possent; nisi Christus Dominus, ut adversus Gygantes quondam feciſſe fabulantur; fulmen dexterę suę cœlitus ejacularetur? Verùm ut adversus infideles populos depugnanti sibi, David pia gratáque memoria celebrat canticis cœlestem virtutem præsto fuisse sibi, quæ hostes terreret, & terga vertere cogeret, se persequente; ita & piè credendum præliante Domino adversus impias Gentes, victoriæ persecutionem piis principibus permissurum: quó eos in triumphi sui partem cooptare possit. Sed ipsa victoria longinquior, seriórque futura videtur. Itaque ad id revertar, quod primum est.

Vnam hanc à Deo definitam rationem excindendi regni Papalis.

Hac, quam diximus, inita piorum regum ac principum confœderatione à Domino sacrosancta, quã mox ab immani Antichristi servitute Ecclesiæ liberatio consequetur. Sicut enim immiserit Dominus in eorum corda, ut meretricem illam odio persequantur; ita spoliatam atque denudatam omnibus opibus, atque omni præsidio desolatam igne cremabunt: ut sicut est verè, ita suum dæmonibus domicilium relinquatur. Nam Deus hanc illis indiderit voluntatem; ut faciant quod ipsi complacitum est, suámque exequantur voluntatem. Quamobrem cùm illud eos pro sua pietate summopere cupere, & votis omnibus exoptare necesse sit; necesse quoque ut conspirent inter se: & ut firma stabilísque sit ista societas; statum sollemnéque concilium constituant: quod publicæ tranquillitati invigilet, ut Dei voluntatem, Ecclesiæ bono, & concordiæ tuédæ causa exequantur. Quod si effecerint tanta,

tanta, quæ paulò antè commemoravimus bona omnia Christus quoque Dominus illis Ecclesiæq; effecta reddet; quicquid tandem moliatur Sathan, quicquid cum suæ imaginis Collegio, quicquid cũ Conjuratis istis, suæque perditioni devotis principibus machinetur Antichristus.

Exemplum majorum in expeditione terræ sanctæ.

Qua in re si quis tamen labor esset, si quis sumtus faciendus, si quod in eo versaretur periculum, quæ tamen nulla sunt propugnante Christo, & in acie velut prima preliante; ipsorum tamen pietatis & animi magnitudinis esset, nihil humani recusare, quod à Deo posset accidere, præ tantorum bonorum expectatione. Nam si majores eorum per annos penè ducentos partim pio religionis propagandæ studio, partim minis & terriculamentis Antichristi perterriti, suis regnis ac ditionibus relictis, quibus & æmulos, consanguineos suos, & vicinos infidos insidiari non dubitabant; & id agere Antichristum intelligebant; ut eorum discessu, facilior illis, & sibi ad invasionem aditus pateret; paruerunt tamen, neque dubitarunt suorum statuum vitæque discrimine illi parere, spe rei Christianæ amplificandę: nullo tamen Dei verbo, mandatóve subnixi: & dubitabit hodie tantorum parentum pia posteritas, quam Christus Dominus è tam dira servitute liberavit, quam tanta benignitate ab omnibus hostium insidiis, appetitionibúsque servavit, quam tot bonis, opibus, honoribúsque cumulavit; imperatore Christo, contra Antichristum pia arma, & sibi Ecclesiæque Dei salutaria capere; præsertim sumtu perexiguo, periculo nullo, summa cum publicè toti Ecclesiæ, tum sibi singulatim rerum fœlicitate proposita? & suas tot támque diuturnas injurias, effuso in meretricis sacrilegę sinum

iræ

iræ Dei poculo, viciſſim refundere?

Cui Dei voluntati ſi quo ſtudio, quáque pietate decet pii reges ac principes parebunt; id nunc verè implebitur, quod per Eſaiam promiſſum in Cõſtantino, utroque Theodoſio, & Gratiano Cæſs, & tum cœptum impleri, hanc tantam Eccleſiæ beatitudinem præfiguravit. Suges lac gentium, & lactabis mammas Reginarum, & erunt reges nutritrii tui. Ecce appellabis gentem anteà ignotam tibi, & gentes, quæ te non norunt, current ad te, propter Dominum Deum tuum, & Sanctum Iſraelis, qui te glorificavit. Item, Et minæ mœniũm tuorum è Iaſpide, & portæ tuæ erunt è carbunculo, & omnes termini tui ponentur ſuper lapidibus prætioſis: Etiam omnes liberi tui erunt θεοδίδακτοι, & erit illis abundantia pacis. Item; Nam ecce tenebræ operient terram, & obſcuritas populos obteget: ſed Dominus orietur tibi, & gloria ejus in te videbitur. Gentes ambulabunt in lumine vultus tui, & reges in ſplendore Orientis tui. Surge Hieruſalem, illuminare: Orta eſt lux tua, & gloria Domini eluxit tibi.

Vaticinia Eſaiæ & Apocalyp. de beato Eccleſiæ ſtatu tum impletum iri.

Cùm igitur promittat Dominus Deus noſter ſe poſt Antichriſti excidium, ruinas Eccleſiæ in auguſtiſſimũm majeſtatis ſuę templum exędificaturum: quę procuratio piis regibus, & principibus demandata ſit; quâ ego magis appoſitè voce ad eos effari poſſim; quàm quâ per Haggæum prophetam, Zorababelem filium Salathiel, Ducem Iuda, & Ioſedec filium Ioſuam affatur Dominus exercituum? Sic autem ait; Dicit populus iſte: Tempus nondum venit: Tempus, inquam, ædificandi templi: Tempúsne vobis eſt inhabitandi domos veſtras, auratis laquearibus ſuperbas; & domus mea deſerta jacebit?

Ad pios principes pertinere prophetiam Haggæi.

jacebit? Itaque quod subjungit Propheta, quàm parum prosperè res illis domesticæ successerint; id ego quidem ad illos verè referre non possum; quos Dominus in mediis laborantis Ecclesiæ calamitatibus, tot bonis cumulavit; ut ea Domini benedictio ad tantę benignitatis recognitionem, tantò magis illos debeat excitare; ut quod veteres Ethnici feciſſe solerent, qui decimas bonorum suorũ Herculi voverent ad nugas & epulas; id Christo Domino in rem Deo tantopere glorioſam, Ecclesiæ Dei salutarem, & sibi perhonorificam, ne comparcant néve recusent.

Verùm, ut dixi, illud potius commemorabo; ut mecum superiorum bellorum graves casus, & quã infœliciter tum ipsis, tum Ecclesiæ cesserint eorum fortissima cœpta, revocét in memoriam. Qui quod præstanti pietate, invictóq; animo furéti Antichristo, & Ecclesiam impetenti; suos status, & corpora sua pro ejus salute objicere non dubitarunt; grata apud Deum memoria recordatur Ecclesia, & quàm maximas, pro illis multa deprecans, gratias agit. Sed quod eorum voto rerum succeſſus non respondit; hinc fuit nimirum, quòd prius patefaciendus orbi erat Antichristus, & Electorum fides in multa probanda fuit patientia. Quapropter datum illi fuisse dixit Angelus vincere sanctos. Sed ejus victoriarum tum demum periodus constitura prædicitur; cum Deus, eo orbi patefacto, regibus cor unum & voluntatem unam dederit in Belluam conjurandi. Quod dum facere cunctãtur, & in eos, qui periculo propiores sunt, ipsorũ salutis curam rejiciunt; videant ne iram Domini meritissimò proritent, & illis quoque exprobret: En domus mea collapsa jacet, & singuli domos vestras spectatis. Sic autem, ait

Dominus

Dominus exercituum: Cogitate in cordibus vestris quales viæ vestræ sunt, & quàm parum fœliciter succedant.

Sed cùm inspirante Domino & commutata in melius voluntate, Zorobabel, Iosuæ, & populus universus perspecto Dei mandato, & intellecta Haggęi prophetæ adhortatione, timuissent à facie Domini; Tum Haggęus legatus à Domino, secundum ejus mandatum ita locutus est ad populum: Ecce vobiscum sum, ait Dominus: & excitato Zorobabelis & Iosuę totiúsque populi studio, accinxerunt se omnes ad ædificationem domus Domini exercituum: quorum zelum si principes æmulabantur; reliquum Dei oraculum sibi dictum putent. Quis vestrum superstes domũ hanc vidit in pristina sua gloria? Sicut eam modò videtis; nunquid in nihilum redacta judicio vestro videtur? Nunc igitur ô Zorobabel, túque ô Iosue sacerdos, bono estote animo: vósque ô populi terræ, eundem habetote animum, ac fortiter operamini. Sum enim vobiscum, dicit Dominus exercituum, secundum verbum, quod promisi vobis, cùm egressi estis ex Ægypto: Spiritus meus pręsto erit in medio vestrûm. Nolite timere, ait Dominus exercituum: Adhuc breve tempus: & commovebo cœlum & terram, mare & aridam: commovebo & omnes gentes, & omnes venient ad rem illam desideratam: atque implebo domum hanc gloria, dicit Dominus exercituum. Meum est argentum, & aurum meum est. Gloria hujus posterioris domus major erit, quàm prioris. Dabo pacem huic loco, dicit Dominus exercituum.

Hanc Zorobabelis totiúsque synagogæ sententiam in melius immutatam, si pii reges & princi-

pes,quos Deus pro ſua miſericordia ex iſto ſervitutis, amplius quàm Ægyptiæ, luto liberavit, imitabuntur; & pro Eccleſiæ liberatione pium inter ſe fœdus inierint,in omnia quæ ſuperſunt ad beatum Chriſti Domini adventum, tempora duraturum; certiſſima in animis ſuis fide ſic oportet habere; Dominum,qui hanc eis voluntatem dederit;& eas res admirandas effecturum eorum opera, quas venturas vaticinatus eſt Angelus, & verbo ſuo per Spiritum Dominus Deus noſter obſignavit. Quin etiam publicè privatímque ſe eorum cœpta ſecundaturum, & ſua benedictione proſecuturum pollicetur. Cogitate, inquit,vobiſcum in cordibus veſtris ab iſto die retrò,qui dies eſt 24.menſis noni,à quo fundamenta templi Domini poſita fuerunt à vobis:Cogitate,inquam,in cordibus veſtris:Nunc ſementis adhuc in apothecis veſtris eſt, necdum quicquam germinavit è vite, neque è ficu, neque malo granato,neque olea:Sed ab hoc die dabo benedictionem.Evertam ſolium regnorum,atque eorum robur diſſipabo in gentibus, evertam quadrigas, & qui illis invehuntur: quin etiam alios aliorum gladiis conficiam. Atque ipſis principibus ſigillatim propriam gratiam,atque fœlicitatem promittit.In illa die aſſumam te ô Zorobabel fili Sealthiel ſerve meus,dicit Dominus:& adaptabo te velut annulum obſignatorium digito: Elegi enim te, dicit Dominus exercituum.

Exhortatio ad ſereniſſimam Angl. Reginam.

Ad te verò ſereniſſima Regina orationem convertam: quam decet,quò ampliora à Domino Deóque ſuo, Chriſtóque ejus donaria conſecuta es,& quò pluribus votis velut rea ejus ſervituti,atque obedientiæ teneris; eò magis in hanc tam glorioſam confœderationem omnibus votis, totóque pectore

pectore incumbere. Quæ tanta tamen Dei tui erga te merita non ea mihi mens est commemorare; quòd necesse puteni: cùm res ipsa testetur, quantopere gratâ apud Deum memoriâ, illa recolas; Sed quod eam rem tuæ Majestati non injucundam fore cõfido, & ad tuæ pietatis imitationẽ omnibus piis regibus ac principibus, pro sua cujusque parte, multis nominibus fore perutilem. Etenim qui vel vocationem tuæ Majestatis in hoc amplissimum regnum, vel eas res perpenderit, quas ejus administratione Dominus Deus noster est operatus; facilè in eam spem veniet: tuam Majestatem non modò à Dei Dominíque sui misericordia, Ecclesiæ velut nutricem esse suscitatam; sed etiam alteram Deboram: cujus ductu, & sapientia Ecclesiam suam ab Antichristi superba immaníque dominatione liberaret.

Primùm enim quamvis eam moribus legéque Regni vocarit; ut in hoc regno, Ecclesiam suam mediis ex ignibus eriperet; Quis tamen non miretur eam ex ipso incendio, cui destinata fuerat servatam, & ante Martyrii corona insignire voluisse; quàm regali? Sed hoc quantæ benignitatis fuit, quod religionis, veræque pietatis nomine damnata, & ab Regina sorore, ut minimum dicam, impiorum crudelitati permissa; per eum potissimum servavit Dei providentia, qui ne filio quidem unico pepercit: quo minus eum unica veræ pietatis suspicione motus immolaret Antichristo? Atque ut intelligamus vim ejus animo, sat ipso quidem per se, ut est Papisticæ impietatis natura, crudeli, à Spiritu sancto factam; idem paulò post religionis ejusdem nomine in Antichristi gratiam hostis tuæ Majestati extitit capitalis: quò verò melius singu-

larem Dei providentiam in tua vocatione agnoſceremus; eadem dies & tibi, & Eccleſiæ ſalutem, liberationémque attulit. Quinetiam tanta res, & in hoc ſolium tuæ Majeſtatis aſſumtio puellari obtigit ætate: iiſdem Dei Chriſtíque hoſtibus, qui & tuis, rerum potientibus: ac eo tempore, quô conturbatis regni rebus, & internis, & externis præſidiis penè deſtituta videretur. Tanta verò omnium bonorum, & ordinum ſtudia, quibus ut cœlitus oblata, excepta es: præſertim in tanta animorum exulceratione, communíque omnium inter ipſos abalienatione; quidni agnoſcamus Domino inſpirante conciliata fuiſſe?

Singularis autem perpetuáque tuæ Majeſtati à ſubjectis ſibi populis, tot jam per annos inviolabiliter ſervata fides, potiſſimũ in tanta vicinarũ Gentium, principúmque infidelitate: præſertim intus foris-ve totâ Europâ per emiſſarios ſuos nihil non moliente Papa; nónne ſingularem divini numinis tutelam teſtatur? præſertim verò in ea gente, quæ partium ſtudiis diſtracta, ſæpenumero bonos prudentéſque principes regni gubernaculis excuſſit. Iam verò tot vitæ pericula, quæ T. Majeſtati, fraudibus Antichriſti, continenter penè creata ſunt: è quibus eam Dominus annos jam XXX, pervigili cuſtodia liberavit; nónne clariſſimè teſtantur ſingulari Dei providentia, ſummóque Eccleſiæ bono eſſe conſervatam? Quid, quod ſicuti ſupra narratum à nobis eſt, incumbentibus in Eccleſiæ excidium hoſtibus Chriſti, & à tuo exorſis, cùm præter copias, quas terra maríque invictas habere ſe gloriabantur, plurimum tamen motibus internis, atque tumultibus Papiſtarum confiderent; nihilominus tanta populorum in tuam Majeſtatem fides, obedi-

obedientia, constantiáq; apparuit; ut ipsorum Papistarum studium, cum iis, quorum inprimis causa agebatur, certare videretur.

Sed & quàm admiranda divináque virtute è tot, & tantis terra maríque hostium copiis, Dominus tuam Majestatem regnúmque tuum tutatus est? qui quamvis eam tantis viribus satis, & super quàm esset necesse, instruxisset: quibus ea hostium impetum sustinere posset, & infringere; intactas tamen vix uno, aut altero milite hostili manu desiderato, tuas copias servavit; & ipse pro te depugnare maluit. Quinetiam fractum illum, tam invictum scilicet exercitum, per regnorum tuorum fines velut in orbem circumduxit, quasi in triumphum, & pompam: atque ubi visum est, in pœnam ausus sacrilegi, per ea maximè littora afflixit, & impulit, quibus maximè confisus fuerat: & ita illisit, ut per quatuor mensium errores, vix pars militum decima evaserit, quæ potentem Dei dexteram, atque pro salute tua propugnantem populis ad emendationem renunciaret, & ab Antichristo ad Christum Dominum defectionem prædicaret.

Iure ergò Majestas tua tanta Dei sui tam propitii beneficia non ad suam contulit potentiam; sed ad ejus gloriam, & Ecclesiæ liberationem. Qua enim parte ei laboranti non adfuit, & opem non tulit? Quod quidem quanquam est largiter & oportunissimo tempore factum; si tamen parcius est factum, quàm nostræ difficultates ferebant; voluntas certè non defuit, & abundè præstitit, quæ salvis regni sui rebus potuit. Cujus egregiæ pietati atque voluntati, si cæterorum principum studia respondissent; quantum quidem humano judicio licet æstimare; jam diu nihil esset, quod Antichristi moli-

tiones

tiones metueremus: sed vix ullas tueretur pristinæ dominationis reliquias. Verùm justissimo Dei judicio, nobis adhuc incognito, datum fuit illi execratæ Belluæ vincere sanctos: sed ad hoc usq; tempus, quô eo patefacto orbi, vindemiam Dominus agere constituit, botrorum Gomorrhæ, & eos in lacum iræ suæ immittere. Ipsum autem Antichristi regnum se excissurum Dominus pollicetur: nimirum cum piis regibus ac principibus cor unum dederit obeundæ suæ voluntatis: ut bello hanc diram Belluam persequantur & ignibus; donec planè cõsumserint. Hujus te serenissima Regina sacrosanctæ confœderationis ineundæ Dominus Deus tuus, quite tantopere dilectam servavit, qui tibi tantam solus victoriam confecit, qui nunc capitalem hostem Guisium, totámque gentem, & impiam Liguam, ob oculos trucidavit: qui tuum istud solium supra cæteros Europæ reges extulit; id abs te remunerationis vicissim expetit: Principem te profitearis: ut quantum & authoritate, & gratia, & opibus (quod est amplissimum) valere voluit; tum tuę, tum salutis communis causa, instes & urgeas; Dei voluntati ut pareant, & in unum se fœdus congregent, atque una contentione attonito tanta clade, insistatis hosti. Quod qua maxime ratione, & uberiore fructu T. Majestas possit efficere; suæ sapientiæ, consiliique sui providentiæ relinquam. Hoc unum dixero: tametsi satis intelligam, dejecta semel quercu, non defore cum securibus suis vicinos, qui ramos excindant, & fasces suis humeris adaptent; Tuæ tamen Majestati multò honorificentius, & in posterum tempus securius, Ecclesiæque Dei fore; si potius piorum principum opes ad causæ communis defensionem adjunxerit; quàm

exterorum

exterorum principum vires, quæ omnibus procul dubio paulò pòst graviores, intolerabilioréſque fuerint. Sed nec iſtud ſine magna Dei offenſione fuerit: qui hanc unam communis liberationis, & ejus beatudinis, quam Eccleſiæ deſpondit, rationem præfinivit; Si pii reges & principes in Antichriſtum pro Chriſti reparando regno conſpirarint. Nec enim noſtris conſiliis res Eccleſiæ reguntur: ſed Dei Opt. Max. providentia, & Spiritus ſancti adminiſtratione. Cujus ductum niſi ſequimur, in iis præſertim quæ verbo ſcripturáque ſancta circunſcripſit; vana ſunt quæ noſtra carne ſapientiáque conſilia ſuſcipiuntur. Id inſtitutum Dei tuæ Majeſtatis authoritas atque ſolicitudo ô ſereniſſima Regina, ſi Chriſto Domino Eccleſiæque effecerit; te cœli, te terra, te Eccleſia Deboram celebrabunt, & hymnum illius concinent Domino per te partæ ab Antichriſto liberationis, & tantorum bonorum cauſa, quæ ſe reparata Eccleſia, in eam divina ſua largitate effuſurum Dominus re promiſit.

Controverſiam de cœna Domini non impedire debere hanc Principum cõfœderationem, quæ inter doctos orta ab illis alter: ad eccleſias non pertinere; inter quas ſumma ſit conſenſio de ipſa veritate.

VENIO nunc ad id quod hactenus unum tantam Domini, ac Dei noſtri, Chriſtíque ejus gloriam, & Eccleſiæ ab Antichriſto liberationem, atque ejus ſummam in terris beatitatem remoratum eſt: ad id, inquam, unum quod ſcandalum objecit piis principibus, non modo ne in unum cor, & voluntatem omnes coaleſcerent: ſed quod etiam eorum animos ita exulceravit; ut ex eorum diſtractione enatum ſit hoc triſtiſſimum ſchiſma. Quo factum eſt, ut non alieniore fuerint à Papa atque papiſticis animo, quàm à ſuis fratribus, eodem Chriſti ſanguine redemptis, & ejuſdem Spiritus ſancti virtute, in unum, & idem myſticum

cum Christi corpus coagmentatis: in quo alii cum aliorum membra sint; ut se diligere inter debeant, & ea cura atque charitate communem salutem, velut valetudinem tueri, qua suam: nihilominus communi hosti desertos suos fratres patiantur. Atqui tantum dissidium, unde in corpore Christi ortum habuisse dicamus? Nimirum ex eo est, cujus Apostolus Corinthiam Ecclesiam in multò leviore culpa graviter reprehendit: Quod carnales adhuc sumus, nec Spiritu Dei, sicut oporteret, agendos nos satis permittimus: quódque ambulamus adhuc secundum carnem.

In summa ejusdem sententiæ unitate, opinionibus dissideri.

Hoc autem schisma quàm sit indignum, faciam ut jam cuivis perspectum sit: & nostrum omnes errorem, nostrámque culpam coram Deo, Christóque ejus agnoscentes; nostri nosmet pudeat. Faxit pro sua misericordia Dominus, ut pudor iste nobis sit ad resipiscentiam: ac ut falsis de fratribus criminationibus expulsis, alii alios fraterno animo complectamur, nostrum jam errorem exosi, atque coram Deo Ecclesiáque professi. Hoc igitur primum

Vnum religionis fundamentum omnibus confessum.

sit, nullam uspiam Gentium Ecclesiam esse, ac ne Christianum quidem, qui non ut corde credit ad justitiam; sic non & ore confiteatur ad salutem; verbum illud æternum, idcircò carnem humanam, vel hominem potius, in unius & indivisibilis, sed tamen inconfusæ personæ unitatem assumsisse; ut per sui corporis in cruce oblationem, tanquam filius Dei, remissionem nobis pecatorum compararet: & per veram carnis & sanguinis sui communionem; vitam suam æternam nobiscum communicaret.

Ejusdem veritatis duo sunt à Christo Do-

Hujus tantæ támque divinæ & incomprehensæ gratię fatemur, inquam, ad unum omnes, Christum

Dominum

Dominum illius veritatis ſacroſanctæ obſignandæ cauſa, duo Sacramenta inſtituiſſe: alterum Baptiſmi, alterum Cœnæ ſuæ benedictæ. Per Sacramentum Baptiſmi exhibet nobis myſterium regenerationis noſtræ, è corrupta peccato generatione noſtra in Adamo; noſtram in ſuo corpore myſtico regenerationem repreſentans: per quam virtute Spiritus ſancti; per ablutionem animarum noſtrarum in ſuo ſanguine, inſerimur huic ipſius corpori myſtico, quod eſt Eccleſia, membra; ut per ſanguinis ejus communionem agnaſcamur ei fratres Conſanguinei, Deóque Patri filii adoptemur, & æternæ vitæ hæredes. *mino inſtituta Sacramenta.*

Fatemur & omnes ore velut uno, nos jam per Baptiſmum regenerationis effectos Chriſti membra; Spiritus ſancti fideíque incrementis in hoc eodem corpore, incrementa magis ac magis capere, ad uberiorem fidem, atque charitatem; donec perveniamus omnes ad perfectam, & adultam ætatem Chriſti. Quod quidem Spiritus ſanctus, qui ubi, & ſicut vult, ſpirat, efficit per verbi prædicationem, aliámve ſicut viſum eſt rationem. Sed multò maximè, atque efficaciſſimè in ſacro Cœnæ Dominicæ epulo: In quo omnes explicat, & aperit æternæ vitæ ſuæ gloriæque opes, & Chriſtum totum nobis exhibet; ut eô per fidem toto potiamur, & in ejus corpore, majore ſemper incremento, per carnis & ſanguinis ejus veriſſimã communionem, creſcamus & corroboremur validius ad vitam æternam. Quæ Chriſti Domini merita cùm tanta ſint; ut amplius nihil nec optare fas ſit, nec poſſimus; quid eſt quod in eodẽ Chriſti Domini corpore mẽbra collocati; verè jam, quod veteres fabulabãtur, ſeditionẽ in eo

movemus, & alii alios ex eo, in quo sunt constituti corporis hujus loco à Spiritu sancto, emovere, divellere, &, ut ita dicam, eluxare volumus? Concludam igitur, cum istud tàm acerbum dissidium, neque ab rei natura ortum sit; quam unitate sancienda Dominus præscipsit; neque ab ejus obscuritate; cùm res ipsa clara perspicuáque sit: sed ab aliquo primum errore extiterit, sicut ex Ægyptiis illis tenebris, ad admirabilem Euangelii lucem evadentes; nonnihil caligare: & ex illa Babylonica linguarum confusione prodeuntes; minus nos obaudire, & velut obsurdescere necesse erat. Deinde ut ne quem in communi peccato excusem; dum suos quisque præceptores tuetur, nec putat ab eorum sententia, ut ipsi gloriantur, ne latum quidem pilum recedendum; in ista mala constat esse deventum.

Quod si sicut Christro Magistro uni nos in scholam, disciplinámque tradidimus; sic ejus unius scita placitáque præcisè tenenda nobis putabimus: cæterorum autem quantæcunque tandem erunt præstantiæ; quantum cum Christi doctrina consentient; sopita statim fuerit omnis controversia, & in beatam pacem atque unitatem Ecclesia coalescet. Sin, quod quidē de talibus viris ominari piget, cōtentiosiores se prębuerint; Audiant pii principes, audiat & Ecclesia, quod tantis malis remedium edocet Apostolus. Nemo, fratres, glorietur in hominibus: Omnia vestra sunt, sive Paulus, sive Apollos, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura; omnia vestra sunt: vos Christi: Christus autem Dei. Sed ipsi pastores evigilent ad Pauli judicium: quod Ecclesiæ præscribit:

ſcribit: Vtinam, inquit, excindantur, qui vos conturbant.

Sed certè aperta eſt ad concordiam via planiſſima. Nam ipſi reverendæ plurimum memoriæ patres noſtri, iidémque doctores Martinus Lutherus, Ioannésq; Brentius ſuis libris ſæpius teſtati ſunt, & qui etiamnum hodie ſuperſtes Eccleſiæ vivit D. Iacobus Andreas, poſtrema ſua cum Theodoro Beza collatione, ſępius de ſua ſuorúmque ſententia confirmavit, ſe nihil amplius ſuper Cœna Domini controverſiæ moturos: modo apertè atque ſincerè veram communionem agnoſceremus in Cœna Domini carnis & ſanguinis ejus. Atqui quæ ſupra de ea dicta ſunt à nobis, de omnium fratrum, ſummáque Eccleſiarum conſenſione dicta ſunt. Quod earum confeſſiones verbis diverſæ, ſententiis eædem teſtantur: ſigillatim verò Gallicanæ Eccleſiæ, & quæ totâ Europâ unius fraternitatis conteſſeratione cenſentur; eadem quæ ſunt à nobis expoſita, fuſiùs & apertiùs explicant, Confeſſionis ſuæ ſectione 30. ad 36. Nam quod ad pauca, quæ in controverſia reſtare videntur doctrinæ capita; profeſſus & ipſe eſt reverendus doctor Iacobus, in illius de Cœna Domini diſſidii appendicem acceſſiſſe: qua confeſſa ſe nihil jam amplius de cæteris capitibus controverſiæ commoturos, mentionémve facturos. Sed & principum fuerit, vanam hominum curioſitatem edictis coërcere, & omnes verbi Dei expreſſi finibus continere.

Apertam ad ſummam concordiam viam ex proteſtatione Lutheri, Brentii, & D. Jacobi.

Stent igitur modo, qui ab illa parte ſunt pii principes illorum virorum conteſtationi; nihil jam fuerit amplius, quod Eccleſiarum unitatem divellat, nihil quod communem ipſorum confœderatio-

nem distrahat, remorámve afferat; quominus propugnante Domino, ipsorum armis Antichristi regnum quàm primùm excindatur, atque in cineres cum sua infami sede recudatur: & exurgat toto orbe beata Ecclesiæ diuturnáque fœlicitas, qualem nobis verbo Spiritúque suo Dominus repromisit.

Exemplo Theodosii Cæs. quo Arrianam hæresin extinxit extingui posse, & hoc de Cœna dissidium etiam inter ipsos Doctores.

Quod si quis φιλοτιμωτέρως καὶ φιλονικωτέρως, hominum more, sua tueri velit; præterquam quod est ii principum potestate talem coërcere; Est etiam compendiaria ratio: qua ea protervia non modò nocere non possit Ecclesiæ, sed etiam magnæ esse ædificationi. Quàm fœdum & impium fuerit Arrianũ schisma res ipsa testatur. Nam annos amplius octoginta hæsit in Ecclesię visceribus. Cæterum iisdem odiis, quibus nostrum hoc schisma fuit agitatum. Tantum dissidium cùm placare, & ad concordiam reducere optimus, summæque pietatis cuperet Imperator Theodosius major, de bonorum omnium Episcoporum sententia, quorum tum temporis pulcherrimam segetem ediderat Ecclesia: quorum principes Gregorius Nãzianzenus, Basilius, Meletius, aliíque complures erant; perspicuam facilémque protulit Sicinius Novatianorum Episcopus, de Agelii Diaconi sui suggestione sententiam: sed & qua ipsa adversus authorem suum, & veritas vendicari, & ejus ipsius hęresis facilè ab illis Episcopis, & Theodosio Cæsare confutari potuit.

Suasit enim ut Arrianos ad se Episcopos evocaret, atque interrogaret, velléntne totius controversiæ, quæ ipsis cum orthodoxis erat, arbitros facere bonos patres, qui jam inde ab Apostolis continuata serie Ecclesias docuissent, & quorum scripta è mediis persecutionum incendiis, ad Ecclesiæ ædificationem,

cationem, fideíque veritatem retinendam Dominus conſervaſſet: in utriuſque reſponſionis eventum, quid eſſet conſecuturum docuit. Huic conſilio cùm paruiſſet Imperator, atque Arrianos ad ſe evocaſſet, & in præſentia reſpondere juſſiſſet; alii cùm ſuæ cauſæ præſidere videri vellent, ſimul & invidiam veriti, ne ab ſuis Eccleſiis exploderentur, ſi patrum Apoſtolicorum judicium, ſcriptáque recuſarent; dixerunt non repudiare ſe eorum authoritatem, neque judicium. Cæteri, quid eſſet eventurum facilè intelligentes, negarunt ſe cujuſquam ſententiæ, quam verbi Dei, cauſam religionis velle committere. Sed quod ſuo ipſorum ſenſu vellent intelligi: contra apertam veritatem & patrum omnium explicationem. Huic conſilio ſuus à Domino minimè defuit eventus. Nam prolatis patrum ſcriptis, hæreſis illa paulò poſt concidit: & hæreticis os ita obſtructum; ut quo ſe verterent, non haberent: factúmque, ut qui recuſarant patrum ſubire judicium; ut infames & ſibi conſcii ab ſuis deſererentur, aut ab ipſis exterminarentur Eccleſiis: ut ab eo tempore hæreſis Arriana verbo Dei & authoritate patrum jugulata corruerit: niſi quòd Vandalorum, & Gottorum impietate, barbariéque ſubnixa, nonnihil eſt. Hunc eundem eventum eadem Eccleſiæ fœlicitate ſperare licet à Domino; ſi pii reges & principes, paſtores, qui quidem alicujus ſunt nominis, evocatos interrogaverint: velint ne controverſias, quæ inter ipſos tanta animorum exulceratione, & veritatis Chriſtianæ ludibrio verterentur, de patrum Orthodoxorum, ab Eccleſiæ ortu primo, ſcriptis atque ſententia dijudicari. Cui interrogationi ſi aſſenſerint, jam controverſia omnis

nis patrum testimonio, atque sententia sublata fuerit. Sic enim ita affirmare ausim, unam totius Ecclesiæ, jam inde ab Apostolis, ad annos amplius octingentos, patrúmque ad unum omnium sententiam, doctrinámq; extitisse, & idem docuisse, quod Anglicanæ, Scoticæ, Helveticæ, Gallicanæque credunt, & confitentur Ecclesiæ. Non quòd ignorem eos qui contra sentiunt; videri velle habere se eosdem patres opinionis suæ adstipulatores: sed certè & ipsorum patrũ numero, & sententiarum ponderе, obrui necesse est. Qui patres quod veritatem Sacramenti cum signo sæpenumero cõjungunt, piè id quidem faciunt: sacramentali scilicet ratione: quia nec vana, nec suæ veritatis inania signa sunt à Christo instituta: ídque perpetuo propè scripturæ more faciunt. Quid autem revera sentiant, nobísque sentiendũ sit, addita interpretationis suæ luce semper exponunt: ut nemini relinquant hæsitandi, dubitandíque occasionem, nisi defixa semel animis nostris opinio, mentis judicium perstringeret.

Quam Theodosii authoritatem, si ad imitationem à Domino Deóq; nostro sibi traditam pii reges & principes arbitrabuntur; una superfuerit cautio, ut inductæ in Ecclesiam nuper ἐπιδιδασκίας, istius dogmatis tuendi causa, quæ fidei communis fundamenta convellunt, vel potius evertunt: de quibus magna sua fœlicitate nulla hactenus Ecclesiæ ætas quicquam subolevit; communi omnium prohibeantur edicto. Ita fiet ut piorum regum atque principum sacrosancta confœderatione sua restituatur Ecclesiæ, hoc est, Christi Domini beata pax; cujus beneficio quàm mox illius consequetur ab Antichristo liberatio, simul & fœliciſſima constitutio,

ſtitutio, ſub vicario illorum patrocinio; adverſus omnes Sathanæ, impiorúmque conatus: & Eccleſia velut rediviva, ad adventum Domini beata in ſenectute floreſcet.

Adveniat quod promiſiſti, Domine, regnum tuum. Regi ſeculorum immortali, inviſibili, ſoli Deo ſapienti, in Chriſto Domino, Eccleſiáque ſanctorum honor ſit & gloria, in ſempiterna ſecula. *Amen.*

FINIS.

Errata ſic corrigito.

Pagina 11 *linea* 8 *tuba. pag.* 13 *lin.* 29 *quas neque. pa.* 14 *l.* 1 *ætas illa. p.* 15 *l.* 22 *Illi autem. p.* 41 *l.* 14 *poculo Circes. lin.* 30 *ad vivum; dicitur. pag.* 43 *l.* 7 *Eeos enim. pag.* 49 *l.* 19 *hominum curioſitatem. p.* 80 *l.* 2 *inter ſe.*